

P. 11.222

CERNĂUȚI

Nu se împru-
mută acasă.

An. VI 1935

MIHAI EMINESCU

13

Lămuriri pentru opera și viața lui Eminescu

Director : LECA MORARIU

13

AURELIU (VICTOR) MUREȘIANU

(1847—1909)

Prieten al lui Eminescu (După o fot. din 1870)

Redacția și Administrația : Cernăuți, str. Munteniei 14

Nu face schimb cu nici o publicație periodică
Colecții complete la administrația buletinului

BIBLIOTECA
DOCUMENTARA
ORASUL FĂTRĂŢEŞTI

BULETINUL
„MIHAI EMINESCU”

CERNĂUȚI

— ANUL VI 1935 —

CUPRINSUL :

Articole

- Gh. Bogdan-Duică . . . . . *I. Slavici și Mihai Eminescu (1870)*
 Aurel A. Mureșianu . . . . . *Eminescu, Aurel Mureșianu și Serbarea
 dela Putna*
 Vimo . . . . . *Patru elegii de Eminescu, în traducere
 germană*
 Gh. Bogdan-Duică . . . . . *Alți prieteni (ai lui Eminescu) ?*
 Alex. Ieșan . . . . . *G. Călinescu, Opera lui M. Eminescu,
 vol. I*
 Leca Morariu . . . . . *„Eminescu în italienește” !*
 Gh. Bogdan-Duică . . . . . *Corespondența lui Eminescu cu
 „Familia”*
 Constantin Nastasi . . . . . *Alex. Chibici = Revneanu, amicul lui
 Eminescu*

Multe și mărunte

- Econ. D. Furtună . . . . . *D. Scurei*
 Gh. Bogdan-Duică . . . . . *Amicul Filimon Ilie*
 L. M. . . . . *Eminescu și... actuala versificație
 românească*
 * * * . . . . . *Nu Mihail, ci Mihai Eminescu !*
 Ad-ția Buletinului „Mihai
 Eminescu” . . . . . *Ctitorii noștri; Pentru onor. noștri abo-
 nați!; Ceilalți onor. abonați ai
 noștri...*

Ilustrație

Aurel A. Mureșianu (1847—1909)

Colecții complete din buletinul „Mihai Eminescu”

An. I 1930 — V 1934 (12 fascicule) la administrația noastră

Cernăuți, str. Munteniei 14

An. I, II și III à 150 lei; An. IV 40 lei; An. V 50 lei; An. VI 60 lei.

MIHAI EMINESCU

13

Lămuriri pentru opera și viața lui Eminescu

Director : LECA MORARIU

13

I. Slavici și Mihai Eminescu

(1870)

În a. 1891/92 un german românofil, Rudow, a publicat o istorie a literaturii române. A trimis-o lui Iacob Negruzzi s'o revadă. Negruzzi mi-a trimis-o mie. Eu i-am scris lui R., din memorie, niște note; eram în străinătate, la o baie, fără nici-o carte românească la mine. Deci, greșeli destule! B. P. Hașdău, secătura Ionescu-Gion și jidanul L. Șăineanu (în epoca aspirării la încetățenire și a lingăriei pe lângă toți) au scris o critică, o trilogie, atacând *junimismul*. Un scandal literar. (Se poate urmări în *Tribuna*, 1892, p. 913, 937, 965, 973, 1009, 1017, 1133). Indignat, I. Slavici a scris un foileton (*Tribuna*, 1892, nr. 269, din 2/14 Dec.), *Pro amico*, luând apărarea lui Eminescu. Un fragment merită să fie retipărit.

Gh. Bogdan-Duică

Pro amico

Un răspuns d-lui B. P. Hașdău.

... D-l Hașdău e unul dintre oamenii care știu, că nu poți să scoți dintr'un om decât ceea-ce e de scos; ține însă ca alții, care n'o știu aceasta, să creadă, că d=sa are ucenici, din care a scos ceeace alții n'ar fi putut să scoată.

Ar fi un bun serviciu făcut nației române, ba chiar și omenirii, dacă s'ar afla, așa incidental, cam în ce fel l=ar fi apucat magistrul pe Eminescu spre a-l face să caute în lume ceeace caută bunăoară d-l Ionescu-Gion, să vadă ceeace vede bunăoară d-l Șăineanu și să adune fie în el, fie la sine, ceeace va fi adunând vre=un altul dintre ucenicii mai fericiți decât Eminescu.

Student la Viena, Eminescu petrecea mare parte din timpul zilei plimbându-se dela librărie la librărie, dela anticar la anticar, ca să vadă ce mai e nou prin vitrine. Noi toți ceice îl știm din acel timp ni-l aducem aminte stând în fața unei vitrine și scoțându=și cu briceagul fire de păr din barba nu de curând rasă.

Cum oare l-ar fi apucat magistrul spre a-l face să nu-și mai scoată firele de păr cu briceagul? Eu l-am rugat prietenește să n'o mai facă aceasta fiindcă râde lumea de dânsul.

„Ce prostie!“ — mi-a răspuns el în felul lui — „Pe altul nu-l doare, iar mie îmi este o trebuință. Dacă te supără, nu mai umbla cu mine“.

E un lucru de nimic aceasta, dar d-l Hașdău e unul dintre oamenii, care știu că viața omenească e un mozaic alcătuit cu mai multă ori mai puțină măiestrie, tot din asemenea nimicuri.

Eu, om ca toți oamenii, eram și pe acel timp ceeace Neamțul numește „Philister“; țineam să fac fiecare lucru la timpul lui; să mă scol și să mă culc, când îmi priește; să stau, dacă sunt ori nu flămând, la timpul convenit la masă; să-mi fac de voie, de nevoie datoriile; să cheltuiesc numai puținul cât am, și mă apucau un fel de răcori, stăteam ca pe spini, când, fie în urma vreunei împrejurări neprevăzute, fie mai ales — din slăbiciune omenească, mă abăteam dela propriile mele reguli de viață.

Eminescu!? Noi, care am trăit cu dânsul, nu putem să ni-l aducem aminte fără ca să-l vedem stând de azi până poimâine nemâncat și nedormit, bând mereu cafele.

El avea cu toate acestea obiceiul de a ne muștra pe noi ceilalți, când ne abăteam dela propriile noastre reguli de viață.

„Dar tu?“ i-am zis odată.

„Ce prostie!“ — mi-a răspuns el — „Pe voi, care puteți, vă supără abaterea, fiindcă vă face să simțiți mărginirea puterii voastre; pe mine, care nu pot, mă supără regula“.

Și-a mai zis-o el aceasta și altora:

„Dar, afară de aceasta, vor căuta vieții tale
Să-i găsească pete multe, răutăți și mici scandaluri:
Astea toate te apropie de dânsii. Nu lumina
Ce în lume-ai revărsat-o, ci păcatele și vina,
Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sânt,
Într'un mod fatal legate de o mână de pământ,
Toate micile mizerii unui suflet chinuit
Mult mai mult îi vor atrage decât tot ce ai gândit“.

Și deaceia d-l B. P. Hașdău, care e, mai presus de toate, om cuminte, cunoscându-și tot atât de bine ca Eminescu publicul cetitor, trece peste cele ce a gândit Eminescu și stăruie asupra „micilor mizerii ale sufletului chinuit“, pentruca să le poată arunca altora vorba: „Voi l-ați omorât suflaște și trupește!“

Omul nesăţios de a şti şi de a se lumina, pururea frământatul Eminescu, primia dela cineva, în lumea aceasta poveşte în ceeace priveşte cărţile, pe care are să le cetească ?

Putea vreun magistru, cheme-se el chiar B. P. Haşdău, să facă pe acest om să primească în el ceeace e împotriva firii lui şi să respingă ceeace ochiul lui căuta în lume ? E cineva în lumea aceasta atât de mărginit, ca să creadă, că s'ar fi putut pune în frâu acest suflet pururea neastâmpărat, care se simţia chinuit de carnea prin care trebuia să treacă, şi voia să scape cât mai curând ?

Durmim cu toţii visând, fiecare în felul lui, în trecerea noastră prin această viaţă, dar somnul nu ne este tuturora deopotrivă adânc. Pe când unii stau în miez de noapte, alţii presimt din când în când revărsatul zorilor de zi şi se sbuciumă mereu în culcuşul lor. Tuturora ne răsare soarele, dar nu tuturora le revarsă aceeaşi lumină : pe când unii rămân ca în amurg, alţii fresar uimiţi de lumina cea mare.

Eminescu a fost unul dintre oamenii, căroră le e dat să le vază toate în lumina mare, toate în dimensiuni mari, şi binele şi răul, şi nici el, nici altcineva nu este vinovat, dacă el a văzut mai mult rău decât bine. Dacă i-ai fi dat toate bogăţiile lumii şi ai fi pus în capul lui toate cununile de mărire omenească, el tot ar fi răs cum felul îi era să râdă şi tot ar fi zis :

„Să-i împarţi în două cete : în smintîji şi în mişei“.

Rostul lui cel trist a fost să treacă anume prin actuala fază a vieţii noastre naţionale şi să vază cu ochii lui scrutători ceeace l-a făcut să strige :

„Virtutea ? e o nerozie ! — Geniul ? o nefericire !“

Dacă i-ar fi fost dat să ajungă şi ziua de mâine, în care oamenii se vor fi făcut mai cuminţi, ar fi avut şi fericirea de a vedea virtutea ridicată mai presus de toate.

Fericirea aceasta n'a avut-o ; să-l lăsăm dar în pace, dacă nu ne vine la socoteală să-l plângem.

Eu am păcate, multe păcate ; d-l B. P. Haşdău, până chiar şi d-l B. P. Haşdău, are păcate, mai puţine, dar le are ; frunţaşii „Junimii“ nu pot nici ei să fie oamenii fără păcate.

Dacă ţinem dar să-i certăm, să scoatem la iveală păcatele, pe care în adevăr le au ; pe Eminescu să nu-l punem în socoteala lor, căci teamă mi-e ca nu cumva păcatul, pentru care noi i-am muştra astăzi, mâine să treacă drept un mare merit.

Ioan Slavici

Eminescu, Aurel Mureșianu și Serbarea dela Putna

(Sfârșit)

După ce am constatat că ideea Serbării dela Putna și cel dintâi plan al organizării ei a pornit dela societatea „România“, să cercetăm raporturile cari au existat între Eminescu și membrii ei.

Precum reiese din documentele contemporane, înființarea „Societății literale-sociale România“ a studenților români din Viena a fost rezultatul acțiunii pornite de grupul naționaliștilor ardeleni, apărători ai autonomiei țării lor și a drepturilor câștigate de Români în dieta Transilvaniei dela 1863—64 și sancționate de monarh, împotriva politicii de oportunitate a acelor frunțași ai neamului — și aceștia nu erau mulți — cari preconizau și mai departe colaborarea parlamentară cu Ungurii, cu toată situația umilită și degradantă creiată de ei Românilor prin dieta dela Cluj din 1865, convocată pe temeiul legilor barbare de dinainte de 1848.

Ce era deci mai firesc ca Eminescu care știa și simțea că acolo unde este rezistență și luptă națională, e și creațiune și viață, să se atașeze, după sosirea lui la Viena în toamna anului 1869, grupului finerilor din jurul steagului societății „România“, care întrecuse de-a binelea pe tovarășa ei ¹⁾, și „ale cărei ședințe erau mult mai bine cercetate“, ale cărei „conferințe și lucrări literare se publicau în foiletoarele ziarelor din acea vreme“, care „avea și procese verbale mai bine îngrijite și mai bine scrise“ și care „s'a ocupat mai întâi cu ideia înființării unei catedre pentru istoria și literatura română la universitatea din Viena“ ²⁾.

¹⁾ „Societatea literară științifică“ a studenților români din Viena nu s'a înființat la 1864, cum susține I. Grămadă în monografia „României June“, ci'n toamna anului 1862. Ea n'a fost însă „reglementată“, decât în toamna anului 1863, când a fost ales președinte brașoveanul Pantelimon Dima, viitorul profesor de matematici la gimnaziul din Brașov, iar vice-președinte bănățeanul Secățeanu. — Vezi A. A. Mureșianu), op. cit pag. 9.

²⁾ I. Grămadă, op. cit., pag. 19. — Asupra progresului acestei societăți, în timpul prezidenției lui Aurel Mureșianu, găsim într'o corespondență din Viena, apărută în numărul dela 25 Decembrie 1868 al ziarului „Federațiunea“ din Pesta, următoarele date : „Un document despre serioasa împulpare (avânt — n. aut.) a junimii noastre literare de aici e societatea literară socială „România“, la care se înscrieseră până acum din junii noștri studenți peste 60 ca membri ordinari (numărul total al studenților români din Viena era mai mic de o sută — n. aut.) și a cărei fond stă în prezinte din frumoasa sumă de una mie fiorini v. a. Adunările semilu-

Înscris în societatea „România” la 20 Oct. 1869, Eminescu a îmbrăţişat cu cea mai mare însufleţire ideea unirii celor două societăţi studenteşti ale Românilor din Viena, lansată şi pusă în aplicare, precum am văzut, de Aurel Mureşianu, încă în toamna anului 1868. În şedinţele societăţii, la care lua parte, fără de a ţine însă vre-o conferinţă¹⁾, Eminescu sprijini cu tărie proiectul fuziunii. Văzând şi înţelegând că piedicile cele mai mari se învârtteau în jurul unor amănunte de formă, de însemnătate secundară faţă de scopul măreţ care se urmăria, el propuse în şedinţa din 9 Dec. 1869 a societăţii: „unirea *necondiţionată*; minuţiozităţile numelui şi ale statutului să se dezbată de către societăţile unite”. Propunerea lui Eminescu căzu la vot, dar el deştepă în mare grad interesul şi simpatia societăţilor, căci, precum ne spune Grămadă, în continuare, el primi pentru şedinţa „plenară” a „României”, convocată în vederea unificării pe ziua de 15 Ian. 1870, o „invitare specială” scrisă de „secretarul” societăţii Ştefan Ştefurea. În această şedinţă *Eminescu fu ales, dimpreună cu Aurel Mureşianu, Nicolae Oncu şi Vasile Burlă în „comisia pentru complectarea statutelor şi a regulamentului intern” al viitoarei societăţi unite*²⁾.

Regretatul meu părinte îşi aducea cu multă plăcere aminte de timpurile de avânt şi entuziasm de atunci şi nu mult înaintea morţii mi-a vorbit despre raporturile cordiale care au existat între el şi Eminescu la Viena, despre simpatia ce acesta câştigase pentru „Transilvăneni” şi mai ales pentru dânsul, pentru care avea „o deosebită veneraţiune”: sentimente care s’au perpetuat în scrierile sale de atunci şi mai ales în poesia *Epigonii*³⁾ şi „Tabloul dramatic” *Mureşianu*.⁴⁾

nare sunt cercetate regulat şi emularea intru declamări de piese scoase din scriitorii noştri mai clasici şi prelegeri de operete (lucrări) originale, aromate cu producţiunile corului vocal şi instrumental, ar face onoare oricărei reuniuni de această specialitate...”.

¹⁾ I. Grămadă, op. cit., pag. 59. — Seria conferinţelor societăţii „România” a fost inaugurată de Aurel Mureşianu la 6 Iunie 1868 cu disertaţiunea: „Ideea corporaţiunii şi referinţele ei istorice”. (Idem p. 151).

²⁾ Idem, pag. 49.

³⁾ Despre originea „Epigonilor” scrie însuşi Eminescu Veronicăi Micle, la 8 Nov. 1874: „e o concepţie pe care o făurisem încă la Viena într’un elan de patriotism — v. I. E. Toroufîu, *Studii şi Documente Literare*, vol. IV, p. 127.

⁴⁾ Acest „tablou” a fost compus de Eminescu în toamna anului 1869, pe când era membru în societatea „România”, ceea ce reiese de altfel şi din scrisoarea dela 16 Mai st. n. 1871, adresată directorului *Convorbirilor Literare*, Iacob C. Ne-

Și din amintirile lui Ștefanelli reiese că Eminescu, în afară de câțiva Bucovineni, între cari erau și foști colegi ai săi de școală din Cernăuți, *era în cele mai strânse raporturi cu „Transilvănenii“*, pe cari îi cunoștea foarte bine și ale căror dureri și aspirațiuni le înțelegea mai bine decât oricine dintre studenții celorlalte provincii românești.¹⁾

Ștefanelli relatează că deși „nu crede să fi fost vreunul care să nu fi venit în contact cu Eminescu“, totuși „*nu erau mulți acei cu cari avea legături mai strânse*“. Și între cei cu cari el era în „*relații bune*“, Ștefanelli înșiră în afară de Bucovineni și de Ioan Slavici și pe *Aurel Mureșianu, Teodor Nica,*²⁾ *Paul Tancu*³⁾ *Ale-*

gruzzi. În această scrisoare cetim : „Afară de asta însă am să vă fac o confesiune — confesiunea unei crime ce am comis-o acum doi ani. Fără cea mai mică teamă de procurori și de judecători de instrucțiune, în ciuda organelor siguranței publice, am compus un tablou dramatic, a cărui figură principală e : — Andrei Mureșianu. Vi l-aș trimite, însă mă tem că atunci justiția va pune mâna pe mine și... Ba zeu ; dacă titlul nu vă răpește a priori gustul de a arunca o privire în acest tablou, apoi vi l-oiu trimite cu o ocaziune viitoare, de veți crede că obiectul nu-l exclude dinainte dela critică și publicare. Dacă n'a fi să fie, atunci va sta undeva mai stat și pân'acuma — în fundul lăzii mele“. — I. E. Torouțiu, op. cit., vol. I, p. 322.

¹⁾ Asupra raportului numeric al studenților din diferitele provincii românești, găsim date interesante în artic. „Despre Românii din Viena în anul 1857/8“, publicat în *Foia pentru Minte, Inimă și Literatură*, n=rele 9—18 din 1858, de Ioachim Mureșianu, concipist și translator în Ministerul de Justiție din Viena, în locul ocupat mai'nainte de Ion Maiorescu. Conform acestor date, la școalele înainte din Viena, erau înscriși 59 de studenți (50 la universitate și 9 la politehnică). Dintre aceștia : 18 la facultatea de drept, 17 la facultatea de teologie, 13 la medicină, 9 la politehnică și 2 la filosofie. După țara de origine erau : 29 din Transilvania, 13 din Banat și „părțile adnexe“, 8 din Bucovina, iar restul din Principate. La 1868 numărul studenților se apropia de o sută, proporțiile rămaseră însă cam tot aceleași.

²⁾ *1846 la Brașov — † 1930 la Londra. Avocat și financiar distins, fost director la Banca Națională, deputat și fruntaș al partidului conservator-junimist. A avut un rol însemnat în viața studenților români dela Viena. Ștefanelli ne spune că „Eminescu vorbea despre el cu multă însuflețire, căci ne impunea tuturora cu cunoștințele sale de economie politică și științele financiare.“ (op. cit., p. 66). Iar I. Slavici, vorbind despre participanții la Serbarea dela Putna scrie : „Deasupra tuturor se ridicau doi oameni scurți și îndesați, *pe cari toți îi socoteam mai chipzuși decât noi : T. Nica și A. Xenopol*“. (Conv. Lit. 1903, p. 1014).

³⁾ 1843 în Monor (Năsăud) — † 1920. Doctor în filosofie dela universitatea din Graz (1872), profesor și director al gimnaziului grăniceresc din Năsăud, matematician de seamă. A publicat „Probleme Algebraice“ (1891) și alte scrieri de valoare matematice și astronomice.

xandru (?) Ciurcu,¹⁾ Ioan Neagoe,²⁾ Nicolae Oncu,³⁾ Ioan Hosanu⁴⁾ și chimistul Nicolae Teclu.⁵⁾

Cam tot pe aceștia îi înșiră și Slavici ca făcând parte din „cer=cul restrâns al lui Eminescu“, adăugând însă și pe „Dr. (Nicolae Maier⁶⁾ și D(aniil) Barcianu⁷⁾ dela Sibiu“ și pe „Ioan Ciocan⁸⁾ dela Năsăud.“⁹⁾

¹⁾ E sigur că Ștefanelli înțelege aici pe Sterie Ciurcu, înscris la facultatea de medicină din Viena în toamna anului 1869 și care a colaborat și la serbarea dela Putna din 1871. Sterie Ciurcu este cunoscutul medic și fruntaș al coloniei române din Viena, * 1847 la Brașov — † 1917 la Viena. Alexandru Ciurcu, cunoscutul ziarist, din aceeași veche familie brașoveană, era cu 6 ani mai tânăr.

²⁾ Doctor în medicină. Stabilît mai întâi la Brașov, a trecut pe la 1886 în Țară, unde a avut un rol însemnat în combaterea pelagrei, îndeplinind și misiuni însemnate în streinătate din însărcinarea statului român. A fost medic în București și membru marcant al partidului conservator. La 1884 a colaborat la întemeierea ziarului „Tribuna“.

³⁾ Originar din Zarand. Avocat și fruntaș politic la Arad, întemeietorul și directorul băncii „Victoria“ din Arad, puternicul focar de rezistență economică al Românilor bănățeni supt stăpânirea maghiară. A fost membru în Comitetul național central și deputat în dieta din Budapesta.

⁴⁾ * 1846 în Șoimuș (jud. Arad) — † 1909 la Brașov. După ce a luat doctoratul în medicină la Viena și a practicat la clinicele de acolo, a fost chemat de direcția renumitului stabiliment de cură din Gräfenberg (Silezia austriacă, azi Cehoslovacia), unde a funcționat aproape 20 de ani ca medic-șef al băilor, și a avut în cura sa între alte capete încoronate și pe regele Carol al României în două rânduri (1888 și 1891). Lovit de un atac de paralizie, s'a retras în 1900 la Brașov. Drept recunoștință pentru meritele sale primăria orașului Freiwaldau i-a ridicat în 1900 un monument („Fântâna Hosanu“) care există și astăzi. Era cel mai bun cântăreț între studenții români dela Viena. Slavici ne spune că „prin el a făcut cunoștință cu Eminescu și cu Ioniță Bumbac, luând masa împreună.“ (Eminescu-Omul, în Omagiu,“ p. 9).

⁵⁾ * 1839 la Brașov — † 1916 la Viena. Chimist de renume universal, asistent universitar, apoi profesor la Academia de înalte studii comerciale, docent la Academia de arte frumoase de acolo și chimist al monetăriei statului. A dezvoltat în specialitatea sa o activitate publicistică însemnată. În 1879 a fost ales membru al Academiei române.

⁶⁾ * 1839 în Răhău (j. Sibiu) — † 1898. Catehet gr. or. la gimnaziul din Năsăud, profesor la seminarul teologic „Andreian“ din Sibiu și dela 1883 protopop al Sălăștei.

⁷⁾ * 1847 în Rășinari — † 1900 la Sibiu. Profesor la institutul teologic din Sibiu și director al școalei de fete a „Asociațiunii“. Membru al comitetului național dela 1892 și unul dintre condamnații pentru Memorand. A redactat rev. „Foaia Ilustrată.“

⁸⁾ * 1850 în Mocod (j. Năsăud). Redactor la ziarul „Albina“ din Viena, profesor la gimnaziul din Năsăud și profesor de limba română la universitatea din Budapesta, președinte al Fondurilor Grănicerești, și, dela 1896, deputat în camera ungară, în afară de cadrele Partidului Național. † după război.

⁹⁾ Conv. Lit., 1903, p. 929. — Slavici mai amintește și de I. Behitz, unul dintre fondatorii „Institutului tipografic“ din Sibiu și al ziarului „Tribuna“ (1884), precum și de marele patriot V. Lucaciu. Aceștia n'au stat însă decât puțin timp la Viena, Slavici uită însă să amintească de studentul în filosofie Ieronim G. Barițiu și de studenții în medicină Constantin Aronovici din Botoșani și Ioan Moga din Sibiu, cari au fost, cel puțin la început, în relații foarte bune cu dânsul.

În ce privește relațiile lui Eminescu cu Aurel Mureșianu, ele au fost hotărîtoare și asupra alegerii obiectelor sale de studiu la universitatea din Viena, pe care ca „auditor extraordinar“ putea să și le fixeze după bunul său plac.

Ștefanelli ne spune că Eminescu cerceta în 1870—71 cursul de „*filosofie practică*“ al profesorului Dr. Zimmermann; acelaș curs îl cerceta tot atunci și Aurel Mureșianu care, după absolvirea cursurilor de drept, se înscrie în anii 1869—71 și la cele de filosofie.

Tot Ștefanelli ne spune că Eminescu cerceta cursurile filologului romanist Mussafia; și Aurel Mureșianu ascultase în anii 1865—66 cursul de „*gramatică comparată a limbilor romanice*“ ale acestui celebru profesor vienez.¹⁾

Dela Slavici, Ștefanelli, și din alte izvoare mai aflăm că Eminescu cercetase și cursurile lui Dr. Lorenz Stein, Dr. Neumann și Ihering; cursurile acestora le ascultase și Aurel Mureșianu și anume: „*Economia politică și filosofia dreptului*“, la Dr. Lorenz Stein în 1868—69; „*Dreptul european al ginților*“ la Dr. Leopold Neumann în 1868 și „*Teoria dreptului subiectiv*“ și „*Practica Pandectelor*“ la celebrul Ihering în 1868—69.²⁾

Dar, urmărind activitatea lui Eminescu și Aurel Mureșianu la Viena, putem constata și alte influențe reciproce și înrudiri spirituale între dânsii. Așa d. p. în articolele publ. de Eminescu, la 1870, în „*Federatiunea*“ din Pestă, găsim aceleași vederi politice, ca și în articolele publ. în anii 1868—69, de Aurel Mureșianu în ziarele vieneze „*Zukunft*“, „*Osten*“ și altele, și în revista „*Die Reform*“: aceeași apăsare dâră a independenței (autonomiei) Transilvaniei, același îndemn mândru de a nu capitula; același optimism și încredere în viitorul neamului românesc care trebue să și „*profundă*“, iar nu să și „*cereșească*“ drepturile.³⁾

¹⁾ Ștefanelli, op. cit. p. 53.

²⁾ Vezi *Index lectionum* dela facultatea „politico-juridică“ din Viena, al lui „Aurelius Muresianu“ în păstrarea noastră. — Între cursurile dela facultatea de filosofie, cercetate de Aurel Mureșianu în anii 1869—71 și pe cari le va fi putut cerceta și Eminescu, amintim: „*Istoria împăraților romani dela August și până la Adrian*“ și „*Istoria evului mediu*“ ale prof. Dr. Aschbach; cursurile de „*Fizică experimentală*“ ale profesorului von Lang; cursul de „*Geometrie analitică*“ al prof. Weiss; de „*Electricitate statistică*“ ale lui Dr. Schmidt; cursurile de „*Calculul infinitesimal*“ și „*Funcțiunile calcului integral*“ ale prof. Math și altele.

³⁾ În „*Reforma*“ dela 7 Oct. 1869, Aurel Mureșianu scrisese sub titlul „*A amușit opoziția națională în Ungaria?*“ „*Să fie oare Ardealul, această țară frumoasă,*

Amândoi aveau aceeași concepție ideală și superioară a vieții omenești. Iată ce spunea Aurel Mureșianu în orațiunea festivă ținută cu prilejul serbării din ajunul anului nou 1869:

„Noi nu ne-am născut numai spre a muri ca și animalele neștiutoare și mute, ci cu fruntea înălțată către cer și cu inima bărbăească în piepturile noastre ne-am născut ca prin cuvânt și fapte, prin activitate neîncetată să conlucrăm la *nemurirea* și fericirea genului omenesc.“

„Corpul nostru va cădea, dar spiritul, ființa cea divină într'insul, va trăi și va aduce fapte binecuvântate. „Sceptrele se frâng, armele se ruginesc, brațul eroului putrezește, dar ceea ce e așezat în spirit este etern...”¹⁾

Nu exprimă aceeași idee și celebrele versuri ale lui Eminescu:

„Pe voi în cercul vostru strâmt norocul vă petrece,
Iar eu în lumea mă simt mea *nemuritor*.....“ ?

După dâșii scopul și suprema fericire a societății omenești rezidă în înlăturarea contrastelor, în armonizarea intereselor: c'un cuvânt în *solidaritatea* ei. Când, în 1865, intrigile camarillei maghiare din Viena și ale ziarului ei „Die Debatte“ au provocat primele neînțelegeri între cei doi mari și vrednici preșidenți ai *Comitetului Național Permanent* al Românilor din Transilvania, instituit în conferința dela 1861, între Mitropolitul Șuluțiu și Episcopul Șaguna, și când efectul acestor intrigi era pe cale să zădărnicească „marea adunare națională“ (congres) de protestare a Românilor — preconizată și de Eminescu — tânărul Aureliu Mureșianu scria părintelui său, în curând după sosirea lui la Viena, în toamna anului 1865:

„Cu atât mai mult însă ne-a mâhnit profundul sufletului, când am citit din „Debatte“ sub un titlu oribil: „O desbinare între Români,” cumcă răspunsul celui alt arhieru (Șaguna) în cauza congresului a fost negativ. Nu vă puteți închipui ce du-

intradevăr menită de a servi numai ca pedestal viitorului „colos maghiar“ — nu! niciodată!... Românii au fost și vor fi mai cuminți, decât să calce pe cleiul cel dulce al promisiunilor ungurești și au preferat libertatea din munții lor, robiei din colivia de aur a dietei din Pesta. Să fi mers poate ca paraziți politici la Pesta pentru a cerși grația ungurească? — Niciodată!!“ — În ziarul „Federațiunea dela 5 (17) Aprilie 1870, Eminescu scrisese sub pseudonimul Varro și sub titlul „Să facem un congres“? între altele: „Am disperat de mult de 'a cere dela Români virtutea și demnitatea străbunilor... dar nici ar trebui să fim așa de abrutizați ca să ne degradăm noi pre noi înșine la rolul de sclavi... Un insolent are cutezanța de a spune în camera Ungariei, cumcă „națiunea română nu există“... *Aici trebuia un protest energic și formal... trebuia demisionarea deputaților români dintr'o dietă, care nu se respectă, nerespectând chiar individualitatea celorlalte națiuni.*“

¹⁾ Inedită în colecția autorului.

rere ne-a cuprins pe toți, când am citit acele cuvinte scrise de un străin, care abia așteaptă așa ceva. Însă simțul de unire și înțelegere între Români e cu mult mai puternic, decât să nu dea de rușine pe cei ce se bucură de un nou-nouț, a cărui înprăștiere o așteptăm și o pretindem cu toții fără deosebire... *Dea cerul ca Românii căutând la trecutul lor cel plin de învățături pentru viitor, și cunoscând starea prezentă, să găsească în unire frățască, calea cea adevărată, care să-i ducă la fericirea națiunii lor și întregii patrii.*"¹⁾

În vestitul său proiect de articol „Naționalii și cosmopoliții“, cu care voia să intervină în neînțelegerile provocate de ciocnirea dintre cele două curente principale literare de atunci, curentul latinist și curentul junimist, Eminescu dădea expresiune aceluiași înalte idei și dorințe împăciuitoare, dovedind destul de clar inutilitatea acestor neînțelegeri, față de necesitățile „unității și ordinei superioare“ a societății omenești, a cărei condiție principală de existență și funcționare normală este armonia și solidaritatea iar nu „divergențele“ :

„Societatea „România-jună“, fiind întemeiată pe elementul obiectiv al diferiților săi membri, pe acele atribute comune tuturor junilor români — nu ar fi oportun de a ridica chestiunea divergențelor dintre ei, fiindcă pe divergențe nu se întemeiază niciodată o societate omenească... *Spiritul social nu se dezvoltă nici se alimentează prin exclusivism față cu ideile altuia, ci, din contra, ideile ce le aduce fiecare de acasă intră prin socialitate într'un compromis organic, devine o unitate de ordine superioară. Astfel ar fi cu puțință să se facă concesiuni reciproce și să se găsească acea cale medie, care, fără exclusivism, ar da fiecăruia aerul cuviincios pentru dezvoltarea sa pe terenul mai sus amintit.*”²⁾

Au fost întemeierea „României June“ și „Serbarea dela morământul lui Ștefan cel Mare“ altceva, decât transformarea în realitate a acestor principii de viață ? Și cine știe ce dezvoltare ar fi luat lucrurile, dacă spiritul împăciuitoare al lui Eminescu, dacă elanul său neastâmpărat, dacă stăruințele lui fără preget, n'ar fi contribuit într-o măsură atât de mare la realizarea lor ? !

¹⁾ Cf. „Gaz. Transilv.“ din 6 (18) Oct. 1865, unde se reproduce scrisoarea lui Aureliu Mureșianu ca corespondență din Viena datată 9 Oct. (st. nou) 1865.

²⁾ Vezi „Conv. Lit.“ din Aprilie 1903 și I. A. Rădulescu-Pogoneanu, *Studii* București, 1910, p. 3. — În introducerea valorosului tratat istoric-politic „Solidaritate“, publ. în „Gazeta Transilvaniei“ din 1880 și 1881, Aurel Mureșianu dădea următoarea definiție ideii solidarității sociale : „Simțul de asociere, de „solidaritate“, nu este înăscut omului, el trebuie crescut ; omul lăsat în firea lui se sălbătăcește ; numai creșterea poate face din el o ființă sociabilă. Și dacă există pentru individ o creștere în sânul familiei, există și pentru popoare, pentru individualitățile naționale, o creștere politică. „Solidaritatea“ în înțeles politic este un rezultat al creșterii politice și fiindcă această creștere se poate face numai printr-o activitate neobosită de zeci și sute de ani pe terenul culturii, putem zice că „solidaritatea“ este măsurătorul care ne arată până unde am ajuns pe cărarea aceasta spinoasă a dezvoltării noastre culturale“.

Eminescu a găsit și în Transilvania un mediu mai prielnic naționalismului românesc, decât în însăși țara lui de origine. Și atunci când imputa lui Iacob Negruzzi, în 1871 că judecă „naționalismul Transilvănenilor“ cu „o mică doză de nedreptate“ și când îi scria : „*arătați-mi la noi un oraș patriotic ca Brașovul*,”¹⁾ atunci el, de sigur nu se gândea numai la impresiile ce i-le făcuse acest oraș în timpul colindărilor sale prin Ardeal, ci în primul rând la brașovenii Aureliu Mureșianu și Teodor Nica, cari îi erau și cei mai simpatici și cari vorbeau și cea mai frumoasă limbă românească între toți „Transilvănenii“ de acolo. Amândoi fuseseră membri ai „Companiei Literare“ a studenților dela gimnaziile din Brașov, înființată la 1862, din îndemnul lui Iacob Mureșianu cu „scopul de a propaga gustul și ambițiunea de a vorbi o limbă corectă și corăspunzătoare geniului limbii române“²⁾, și amândoi se distinseseră în această societate prin disertațiunile lor scrise în cea mai frumoasă și clasică limbă românească.³⁾

Asupra dezvoltării caracterului lui Aurel Mureșianu și a aptitudinilor sale de scriitor și cugetător politic n'a avut influență numai mediul prielnic dela Brașov și faptul că în casa părinților săi era loc de întâlnire al patrioților și cărturarilor români de pretutindeni, ci și educația aleasă de care avu parte. Încă de copil începu să învețe și franțuzește și la vârsta de 14—15 ani citia autori francezi în original. La 1862 compune un studiu asupra revoluției franceze, citind din original pe Thiers. În splendidul său discurs, ținut la 3/15 Mai 1865 pe Câmpul Libertății dela Blaj, cu ocaziunea așezării acolo a pietrii comemorative, inițiată tot de dânsul, dânsul citează nu numai din Schiller și alți poeți germani, ci și din Fénélon, La Fontaine, La Rochefoucauld, Montesquieu, Thiers și alții.⁴⁾

¹⁾ I. E. Töröușiu, op. cit., vol. I, p. 316.

²⁾ Vezi „Statutele Companiei Literare a Junimii studioase din gimnaziile superioare din Brașov,” dela 1862, în colecția autorului.

³⁾ Între disertațiile lui Aurel Mureșianu amintim: frumoasa nuvelă „Pelagia Roșia sau femeile în 1848,” „Are drept Românul de a se fâli cu națiunea sa?“, reflexiuni asupra „Istoriei revoluției franceze“ a lui Thiers, o „Critică“ a limbii vorbite de unii fruntași români din Ardeal, poezia „Maiul“ și altele. Între disertațiile lui Teodor Nica amintim: „O căutătură fugitivă asupra biografiei lui Petru Rareș.“ — Vezi și A. A. Mureșianu, *Încercări de îndreptare a limbii în Ardeal înainte de „Junimea“*, în revista „Ritmuri“ Brașov, An. I. 1930, nr. 10, și I. Bran-Lemeni, *Literatura și Brașovul*, ibidem, nr. 8—9.

⁴⁾ Aurel Mureșianu citează și următoarele cuvinte ale lui La Fontaine: „Vai de junele acela care lasă să treacă ora în care poate să facă o faptă mare, el nu

Nu e deci de mirare că acela care la 1862 organiza „Compania Literară” dela Braşov; acela care la 1865 aşeza piatra comemorativă pe Câmpul Libertăţii dela Blaj; acela care la 1868 pune. ca preşedinte al societăţii „România,” temelia „României June;” acela care la 1877 îndemna România să intre în războiu; acela care în 1880—81 a reuşit să pregătească, prin „Gazeta Transilvaniei,” spiritele pentru înfiinţarea „Partidului Naţional unitar al Românilor din Ardeal şi Ungaria”; acela care a pledat, cel dintâi în 1885, în aceeaşi Gazetă, pentru pregătirea unui mare Memorand la tron; acela care a avut meritul principal la înfiinţarea presei cotidiene din Ardeal şi care a tipărit la 1888 cea dintâi gazetă pentru popor; acela care a propovăduit până la sfârşitul vieţii sale, terminate cu pana 'n mână, credinţa în „marele destin” al neamului românesc şi în izbânda lui finală: a fost la 1879 şi iniţiatorul celei dintâi manifestaţii panromâne a junimii române de pretutindeni, la mormântul lui Ştefan cel Mare dela Putna.

Slavici care recunoaşte, precum am văzut, că „Eminescu n'a fost între iniţiatorii serbării,” susţine însă că „dela el a pornit ideea *congresului studentesc*” şi că „serbarea nu s'ar fi făcut, dacă Eminescu n'ar fi stărui... pentruca congresul să fie cu putinţă.”¹⁾ Această afirmaţia a lui Slavici pare verosimilă prin faptul că în primul proiect de program al serbării, compus de Aurel Mureşianu, nu se face nici-o menţiune despre congres şi că ideea congresului a întâlnim mai întâi în schiţa programului serbării, anexată de „Comitetul provizor” la „Apelul” publicat în nr-ul dela 10 (22) Ian. al ziarului „Traian” din

este demn de o alta a doua.” Această maximă predilectă a lui Aurel Mureşianu ne aduce aminte de exclamaţia repetată a lui Eminescu în faţa piedicelor nenumărate ce se iveau în calea serbării dela Putna: „*Iată cum se pierde un an din viaţa noastră comună!*” (I. Slavici, Serbarea dela Putna, p. 932) — Ca model al limbii scrise atunci de Aurel Mureşianu, reproducem următorul pasaj din discursul sau dela 1865, în care facea filosofia libertăţii: „*Dulce libertate! Câţi nu aleargă la glasul tău pătrunzător, carele mişcă şi fiarele pădurilor, în braţele tale, şi câţi nenorociţi nu gustă dulceaţa ta, decât numai de a se otrăvi; pentrucă ei nu cunosc adevăratele tale daruri, nu ştiu cumcă, pe cât apari de neînmurită, pe atât eşti mai fărmurită; pentrucă ei nu ştiu că tu numai în sânul aceluia înfloreşti Stătător, carele având cultura inimii şi a spiritului, îţi impune legile cele mai stricte şi se străduieşte a se perfecţiona în virtute: fundamentul libertăţii adevărate!..* Înţeleptul Fénélon a zis: „En un mot, l'homme veritablement libre est celui qui, dégagé de toute crainte et de tout désir, n'est soumis qu'au Dieu et a sa raison”... — Originalul acestui discurs, care n'a putut fi tipărit pe timpul Ungurilor, se găseşte în colecţia noastră.

¹⁾ „Serbarea dela Putna”.

București.¹⁾ *Dacă ideea a purces dela el, atunci Eminescu a trebuit să facă propunerea ținerii congresului studențesc cel mai târziu la sfârșitul lui Dec. 1869 sau la începutul lui Ian 1870.*

Reproducem aici și concepțul primului proiect de program al serbării, scris de Aurel Mureșianu cu creionul pe o hârtie mică de format epistolar :

P r o g r a m :

1. O delegațiune a comitetului central are să se îngrijească la fața locului încă de vreme pentru pregătirile de serbare necesare.
2. Stațiunea Hadikfalva: primirea oaspeților prin reprezentanții comitetului central.
3. Comitetul central se va aduna în satul Putna.
4. Decorațiunea căii și locului de serbare.
5. Vineri în 26 Aug. vizita oficială la egumenul monastirii.
6. Locul la care se va întruni junimea academică înainte de serbare este satul Putna.
7. La 4 oare seara pornire în coloană festivă către Monastire.
8. La poarta monastirii binevențare.
9. Depunerea prezentului consecrativ în locul unde va fi sfințit cu deosebită ceremonie.
10. Urmează desvălirea urnei sub trei detunări, apoi actul sfințirii sub cântarea corului studenților.
11. Cuvântarea festivă de pre tribună.
12. În decursul cuvântării se vor aprinde luminele dela mormântul lui Ștefan cel Mare, decorat și înfrumusețat festiv.
13. Un academic va rosti cu voce înaltă dedicațiunea făcută din partea junimii române.
14. Sub sunetul clopotelor se va duce cu deosebită pompă urna în biserică și se va depune pe mormânt.
15. Îndată ce se va fi depus corul va intona imnul și 27 salve vor anunța aceasta poporului.
16. Îndată se va pune o pază de 6 academici (cu spade în mână) cu lumini în mână la mormânt.
17. Aceasta se va schimba la fiecare oră și va veghia peste tot timpul festivității care se finește cu parastasul pentru Ștefan cel Mare.
18. Reîntoarcerea în biserică, urmând împărțirea monetelor de aducere aminte.
19. Seara banchet iectiv.
20. În ziua următoare asistare la parastasul lui Ștefan cel Mare.
21. Cuvântare de despărțire și Deșteaptă-te Române.
22. Nouă salve de treascuri vor anunța finitul festivității²⁾.

Acest program care n'a suferit, decât numai mici modificări de amănunt, a fost executat aproape în întregime de comitetul din 1871,

¹⁾ La sfârșitul schiței de program apărute în ziarul „Traian” cetim : „A doua zi, iertând împrejurările se va improviza afară de monastire un congres al studenților români academici de pretutindene : programul congresului îl va avea să-l stabilească comitetul arangiator al serbării”.

²⁾ După originalul în colecția autorului.

cu excepția medaliei comemorative sau a „monetei de aducere aminte,” care nu s'a bătut, probabil, din lipsă de mijloace.

Câtă autoritate¹⁾ și cât de mare influență a exercitat comitetul inițiator dela 1869—70 asupra întregii acțiuni, până la înfăptuirea ei în 1871, ne-o dovedesc chiar și mărturisirile lui Slavici, care mărturisește că „a făcut tot ceea ce i-a fost cu putință, ca programul stabilit de comitetul central (din 1870 — n. aut.) să fie executat în toate amănuntele lui.”²⁾

Tot comitetul inițiator din 1869—70 a compus și inscripția de pe prezentul consecrativ,“ de pe „urna votivă,” comandată de el și executată în'un atelier Vienez încă în vara anului 1870:

Eroului Învingătorului | Apărătorului Existenței Române | Școlii
tului Creștinătății | lui | Ștefan Cel Mare Și Bun | Junimea Română
Academică | MDCCCLXX |

*

Dezastrele politice și economice ale anului 1870, atât de fatal pentru latinătate și românism, au zădărnicit realizarea mărețului program la data proiectată. El a fost tradus în faptă abia în 1871. Oamenii se schimbă, rolurile însă au rămas aceleași.

Ziua Sf. Marii (15/27 Aug.) din 1871 a format o piatră de hotar în istoria neamului nostru românesc. Cântecul de înfrățire ale fineretului românesc „din cele patru unghiuri” s'au amestecat cu imnul de slavă al „regelui poeziei” Alecsandri, cu glasul profetic al lui Cogălniceanu, cu omagiul adus de pe frontul însângerat al surorii latine din Apus, de reprezentantul armatei române, colonelul Boteanu...

A fost cea dintâi puternică afirmare a solidarității neamului românesc; a fost cel dintâi rezultat practic al colaborării junimii române de pretutindeni, întrunite în capitala poliglotului imperiu habsburgic: a fost rodul binecuvântat al înțelegerii fericite dintre genialul reprezentant al țării lui Ștefan cel Mare și exponentul clasic al naționalismului neîntrecut din Ardeal. — A fost cea dintâi dovadă eclatantă, că poporul care a săvârșit atâtea fapte strălucite în trecut, este vrednic și de un viitor mare și glorios.

Aurel A. Mureșianu

Brașov, în Iunie 1935.

¹⁾ O dovadă a rolului important pe care l-a avut Aurel Mureșianu în sfaturile studenților români din Viena o găsim și'n următoarele rânduri, dintr'o scrisoare adresată lui la Viena de fostul secretar al societății „România,” Paul Tanco, la 26 Iunie 1869, și'n care cetim: „Statutele bibliotecii s'au desbătut astăzi. În ziua următoare vin la desbatere statutele fondului; regretiez că nu poți fi prezinte, căci mă tem că fătul „Divanului ad hoc” va fi foarte diform și slăbănog.” (Doc. inedit în colecția cautozului.)

²⁾ „Convorbiri Literare,” an. 1903, p. 1007.

Patru elegii de Eminescu, în traducere germană

Revista lunară hitleristă „Der Spiegel“, care apare la Sibiu, ne surprinde în numărul din Iunie c. — număr care în copertă aduce chipul Führer-ului, — cu traduceri ale elegiilor *Pe lângă plopii fără soț*, *Adio*, *S'a dus amorul* și *Te duci*, de Artur Bosch, care înainte de toate, are meritul de a fi tradus frumos, ușor, așa ca cititorul să nu aibă nici decum impresia traducerii — criteriu fundamental de apreciere. Metrica originalului e menținută riguros, dar (lucru care e mai merituos) și tonalitatea eminesceană. Raportate la text, traduceri, firește, nu resită în toate amănuntele, greșind îndeosebi prin *abstractizare*.

Câteva probe :

Dort, wo die Pappeln einsam stehn
ging ich tagaus, tagein ;
von allen ward ich gern gesehen —
nur du sahst fremd darein.

Nach deinem Fenster blickt' ich stumm,
das strahlt im Lampenlicht ;
ein jeder wußte wohl : warum —
nur du verstandst mich nicht.

Wie oftmals lauscht' ich in die Nacht,
daß du mir Antwort gibst . . .
ein Tag nur hätt' mich reich gemacht
ein Tag, wo du mich liebst.

Ja, hätt' mich eine Stunde bloß
dein Liebeswort erfreut,
so hätt' ich glücklich namenlos
auch nicht den Tod gescheut.

„Einsam stehn“ nu e „plopii fără soț“, totuși e în notă. În strofa a 8-a „stumm“ e umplutură, adusă de rimă, dar iarăși adecvată. În strofa a 2-a însă regretăm omiterea imaginii „glasul gurii mici“, înlocuită prin umplutura abstractă „glücklich namenlos“.

Interesantă e eroarea de interpretare în strofa a 5-a :

Ein Strahl aus deinem Augenpaar
er hätte, mir geweiht,
erhellte gleich einem Stern fürwahr
den Weg mir allezeit.

Eroarea e în versurile 3 și 4, unde Eminescu zice :

În calea timpilor ce vin
o stea s'ar fi aprins.

în sensul *nemuririi* de care era să aibă parte iubita, nu al viitorului limitat al vieții poetului, cum îl concepe traducătorul, nedându-și seamă că idea e aceeași ca în strofa următoare, în versurile :

Ai fi trăit în veci de veci
Și rânduri de vieți.

Iată acum *Ade* :

Wir werden uns nicht wiedersehn,
Ade, nun muß ich scheiden !
Ich werde aus dem Weg dir gehn,
dich meiden.

Von heut' an tu, was dir gefällt,
ich will ihn Ruh' mich fassen,
daß mich die schönste Frau der Welt
will lassen.

Und was Gewohnheit einst mir war,
heut' liegt es mir ganz ferne.
Mich freut das Funkeln nicht sogar
der Sterne.

wie einst, da voll Erwartung ich
geblickt hab' durch die Zweige,
daß doch mein Lieb am Fenster sich
mir zeige.

În strofa a patra, traducerea omite amănuntul „degerând“, mai esențial decât „voll Erwartung“, care putea fi sacrificat, înțelegându-se dela sine.

O probă de ceea ce altădată, numiam „păcate ale rimei“ ¹⁾ ne-o dă strofa finală :

Einst konnt' ich mich voll *Seelenruh'*
an solchem Anblick weiden —
heut' ruf' ich ein Ade dir zu
beim Scheiden.

La Eminescu :

Cu ochii serii cei dintâi
Eu nu voiu mai privi-o...

Dar privirile acestea erau încântare, extaz, nu — „Seelenruhe“.

---

¹⁾ În studiul „Luceafărul în nemțește“.

Și acum *Die Liebe schwand*:

Die Liebe schwand, die uns erfreut
als Freundin sel'ger Tage;
so kommt's daß meinen Liedern heut'
ein Lebewohl ich sage.

Vergessenheit verschließe sie
im Schrein mit kalten Händen
und auch ihr Widerklang soll nie
die Sinne mir verblenden.

Den Sternen war mein Lied geweiht.
den Quellen, die uns laben,
und gar so manches Liebesleid
hab' ich in ihm begraben.

Die Lieder zogen ein in mich
aus weit entlegnen Sphären;
ich netzte, Liebste, sie für dich
mit vielen heißen Zähnen.

În strofa 1-a nu e tradus esențialul „amândurora.“

În strofa a 4-a, „zogen ein in mich“, dacă și nu e „au răsărit
în mine“, e totuși o imagine pe care Eminescu ar fi aprobat-o.

În sfârșit, în *Du gehst*, un exemplu de neiertată *abstractizare*:

Im bleichen Anflitz vielgestaltig,
in deiner Augen *Ausdruckskraft*

pentru:

În față farmecul palorii
Și ochi ce scânteie de vii.

În concluzie, am zice — dacă e îngăduit asemenea „spirit“ ieftin
— că traducătorul ardelean are șanse să „schimbe în renume porecla“
de — „boș“.

Vimo

Nu *Mihail*, ci *Mihai* Eminescu!

Mai multă grijă în Buletinul „Cărții Românești“, care ne ci-
tează „Mihail Eminescu“! Am dovedit doar (cu articolul *Mihai nu
Mihail!*, An. I 1930, 30) că (mai românește!) *Mihai* îl chema pe
Eminescu, nu bisericește=slavonește: *Mihail!*

Alți prieteni (ai lui Eminescu)?

Întrebând pe un Simtion, fost profesor în Sibiu, acum redactor la un ziar nemțesc din București, un Sibian, ce știe despre relațiile rudei sale Simtion, inginerul, tot Sibian, cu Eminescu, D=Sa m'a trimis la a doua persoană care le știe „mai bine“. Persoana aceasta era tatăl profesorului universitar P. Grimm. La solicitarea mea profesorul=coleg a cules din gura tatălui său (mort de curând) datele ce urmează.

* * *

Inginerul Simtion era cel mai bun prieten al lui Eminescu. S. studiase la Zürich. El a fost ziditorul podurilor de piatră de pe Dâmbovița în București. Odată l=ar fi adus pe Eminescu=nebun din Galați, unde poetul avea o rudă.

Despre prietenia cu Simtion mi=a vorbit odată și d=I I. Bianu, alt prefin al lui Simtion.

Prin (?) Simtion ori și altfel (?) Eminescu cunoștea și pe alți tovarăși de „clică“, zicea bătrânul Grimm. Clica se aduna prin *anii* 1878—1880 într'o odaie mică, din fund, unde astăzi este Helveția. Birtaș era aici Kosman. Dar se adunau și la Iordache, în Covaci ori la frații Mircea, care aveau vin bun.

În „clică“ se aflau :

1. *Simtion*, un amic generos.
2. *Irimie Manole*, director al Școalei de meserii, cel „mai bun suflet ce l=a cunoscut“ bătrânul Grimm.
3. N. (?) *Danilescu*, director al Școalei de agricultură, după P. S. Aurelian; acesta era însurat cu o Ardeleană, născ. Popovici, din Hațeg, care (se pare) mai trăește.
4. N. *Făgărășanu*, inginer la calea fierată pe linia Ploești—Predeal. Acesta s'a sinucis.
5. *Tit Dunca*, scriitor, nepot al generalului Dunca.
6. G. *Ocășanu*, gazetarul.
7. Chiar și *Alfons Saligny*, se ivea foarte des în „clică“.

* * *

N. Făgărășanu s'a sinucis senzațional așezându=și gâtul pe o sină, unde=l tăie roata mașinei; demn și curajos aderent al Nirvanei. Simtion, Ocășanu, Saligny și Dunca sunt morți.

Despre Manole și Danilescu nu știu încă nimic.

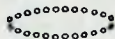
Oricum, toți fac probă că societatea lui Eminescu, în 1878—1880, nu era proletară.

Gh. Bogdan=Duică

P. S. — Ocășanu era Brașovean, fiu de ciobotar (?) depe valea ce mergea prin prund și intra într'o uliță dosnică (al cărei nume nu mi-l aduc aminte, dar care se sfârșia la liceul Sf. Sofii (azi Șa-guna). A fost expulsat deodată cu Săcășanu și Ciurcu când, la 1884, au voit să „revoluționeze“ Ardealul, drept aniversare a lui Horia, Cloșca și Crișan și cu niște apeluri roșii (cetite și de mine).

Gh. Bogdan-Duică

G. Călinescu, Opera lui M. Eminescu, Vol. I

În volumul de față d. Călinescu înfățișează meditațiile și reflecțiunile de ordin pur filosofic, pe cari Eminescu le-a desfășurat în mod explicit sau le-a întrebuițat direct ca teme literare. Filosofia poetului, concepția sa de viață, cum se desprinde din opera sa, încă nu e abordată în acest volum, decât în vr'o câteva anticipații.

Orcine intenționează să se orienteze asupra părții speculative din opera lui Eminescu, va trebui să citească în întregime textele reproduse de d. Călinescu și, poate, chiar și cele originale...

Alegem numai câteva texte cu interpretarea ce li s'a dat, pentru a ne da seama de felul și metoda lucrării d-lui Călinescu, și subliniem importanța lor și din alte puncte de vedere; căci, fără îndoială, merituosă lucrare e bogată în sugestii.

Primul text redat aduce o determinare a conceptului de filosofie, care este, scrie Eminescu, „așezarea ființei lumii în noțiuni“. Metafizica, în sensul unei doctrine pozitive despre ființa lumii „sau lucrul în sine“, Eminescu o contestă, sprijinindu-se pe unele afirmațiuni similare ale lui Kant și Schopenhauer; doctrinele acestora asupra funcțiunii cunoașterii, Eminescu le interpretează în sensul unui relativism și subiectivism exagerat.

Nici simțurile, insistă Eminescu, cari rețin calitățile de suprafață ale lucrurilor, și nici creierul, care are funcția de a percepe relații de timp, spațiu și cauzalitate, — nu sunt făcute pentru sesizarea și pătrunderea absolutului. Deaceia metafizica se restrânge la câteva încercări geniale; ea nu e făcută pentru capete de rând, la cari, „această tendință, cea mai nobilă dar și cea mai rară a spiritului omenesc, intră pe calea șarlatanismului comun“.

Filosofia lui Kant n'a preocupat numai cugetarea lui Eminescu, ci i-a produs și o puternică emoție. Când ești transpus pe planul

acestei filosofii, „se pare — scrie Eminescu, ... — cumcă ivirea și peirea ta sunt înșile numai o părere. Și inima numai e în stare a te transpune în această stare“. Sguduirea internă a fost poate mai fertilă pentru poet decât înțelegerea teoretică a filosofiei Kantiene, pe care o interpretează cu prea mare libertate.

D. Călinescu nu arată mai exact devierea lui Eminescu dela rigoarea criticismului, trece chiar dela textele teoretice la cele prelucrate literar. Astfel, în rând cu reflexiunile de influență Kantiană, d. Călinescu tratează, pe acelaș plan, fantastica meditație din „Sărmanul Dionis“, gășind că nuvela are ca punct de plecare criticismul lui Kant. D. Călinescu observă cu drept că, încercând să comentăm în spirit Kantian nuvela *Sărmanul Dionis*, „vom vedea îndată în ce mreață de contradicții și absurdități cădem“.

Avut-a însă poetul intenția să păstreze în nuvela sa acordul cu filosofia lui Kant? Lăsăm în seama criticilor literari să stabilească modelul și motivele literare din această nuvelă...

Noi accentuăm că în *S. D.*, cugetarea lui Eminescu se mișcă pe un plan cu totul străin de cel al criticismului. Reflexiunile lui Dionis depășesc chiar extravagantele stigmatizate de Kant în *Träume eines Geistersehers*. Eminescu este în *S. D.* cu mult mai departe de Kant decât licențiatul Zarzara care a trezit revolta d-lui Brătescu-Voinești în *Scrisoarea* din 1912, referitoare la cunoașterea realității.

Kant pleacă dela stabilirile științifice în diferitele regiuni ale realității fizice și ale culturii, și desprinde astfel condițiile cunoașterii obiective; condițiile experienței se vădesc a fi condițiile *obiectelor* de experiență. În *S. D.* cetim: „În faptă lumea-i visul sufletului nostru — nu există nici timp, nici spațiu — ele sunt numai în sufletul nostru“. Aceasta înseamnă răsturnarea *Esteticei transcendente*.

Unele texte din cele reproduse ne amintesc și de alte concepții filosofice, dar încercarea de a stabili în mod exact izvoarele cugetării lui Eminescu ne pare zădarnică. D. Călinescu formulează însuși această concluzie după examinarea mai multor texte: „Nefiind vorba de o gândire construită în vederea unui sistem oficial, ci numai de un număr de date pentru folosul spiritual propriu... pe baza a simple fragmente segregabile dar nedefinitive, vom fi oricând în stare să arătăm cu ce alte gânduri seamănă cugetarea lui Eminescu, dar să-i arătăm pas cu pas izvoarele în afară de acelea cu totul băitoare la ochi, nu“ (p. 91).

Dar din aceleași motive, în multe cazuri nu se poate susține

cu oarecare certitudine nici asemănarea, sau înrudirea cugetării lui Eminescu cu un anumit sistem din istoria filosofiei. Astfel de apropieri sunt încă mai anevoioase și mai riscate la concepțiile cuprinse în opera poetică. Deaceia încercarea d-lui Călinescu de a erija în jurul *Luceafărului* câteva puncte de raportare mai sistematice o considerăm doar ca un interesant exercițiu de școală.

Problema izvoarelor pentru cugetarea lui Eminescu nu prezintă o importanță deosebită, în măsura însă, în care poate fi elucidată, concluziile d-lui Călinescu nu pot fi considerate definitive; ele vor instiga probabil la noi cercetări. Iată de ex. judecata d-lui Călinescu cu privire la influența hegeliană în cugetarea lui Eminescu.

Eminescu întrebuințează adese, constată d. Călinescu, expresia „spiritul Universului”: „În fie-ce om se încearcă spiritul Universului, se opintește din nou... Oamenii sunt probleme, ce și le pune spiritul Universului, viețile lor încercări de deslegări”, iar în scrisoarea către Dumitru Brătianu, cu prilejul serbării dela Putna, Eminescu exprimă următoarea idee de rară amploare: „Dacă o generațiune poate avea un merit, e acela de a fi un credincios agent al istoriei, de a purta sarcinile compuse cu necesitățile de locul pe care îl ocupă în lăntuirea timpurilor...”

Cum la zidirea piramidelor, acelor piedici contra păsurilor vremii, fundamentele cele largi și întinse purtau deja în ele intențiunea unei zidiri monumentale, care e menită de-a ajunge la o culme, astfel în viața unui popor munca generațiunilor trecute, pune fundamentul, conține deja în ea ideea întregului. Este ascuns în fiecare secol din viața unui popor complexul de cugetări, cari formează idealul lui, cum în sămburele de ghindă e cuprinsă ideea stejarului întreg. Și oare oamenii cei mari ai României, nu-i vedem urmărind cu toții, cu mai multă ori mai puțină claritate, un vis al lor de aur, în esență același la toți și în toți timpii?” (p. 32—33).

Aceste reflexiuni sunt în spiritul lui Hegel, fără să putem determina dacă ele derivă direct din scrierile filosofului german sau prin oarecare intermediu. Pentru Hegel motorul proceselor istorice e spiritul obiectiv care depășește pe indivizi; spiritul universului (*Weltgeist*) produce diferite principii, idei ale procesului istoric. În istoria unui popor astfel de principii se vădesc înainte de ce ajung în conștiința limpede. Principiul acționează ca problemă simțită nedeslușit, impusă tainic în constelația dată a timpului. Mijloacele de realizare ale spiritului obiectiv sunt indivizii și ideile lor.

În reflexiunile citate, Eminescu profesează o doctrină identică cu cea a lui Hegel ; se impune o cercetare mai amănunțită dacă unii termeni și imagini nu sunt eventual traduceri din Hegel ; ea ar stabili eventual o influență directă din cele mai importante în cugetarea lui Eminescu.

În aceste texte e cuprins unul din aspectele cele mai frumoase ale realismului hegelian. D. Călinescu însă, crede că Eminescu nu poate fi hegelian, și aduce drept dovadă polemica lui Eminescu contra lui Hegel, adăugând că „el era prea cult ca să nu știe ce gândește“ (p. 32). Această polemică nu este însă cunoscută în amănunte, iar la Hegel, găsește ce să combată și cel mai fervent adept al lui. Textele reproduse sunt impregnate de un realism pronunțat ; astfel de idei se impuneau atenției lui Eminescu.

Putem face adecă constatarea următoare : Cugetarea pur teoretică a lui Eminescu are caracterul unei depănări juvenile de diferite fire speculative până la limita extremă ; uneori ea devine o adevărată „ru=minație“, un fel de ceea ce limba germană numește „Grübel sucht“. Când însă Eminescu abordează probleme concrete, cum sunt statul, națiunea, educația ș. m. d., cugetarea lui păstrează numai elemente bine fundate și le adaptează, din prima tinerețe, cu surprinzătoare maturitate, la împrejurările concrete. Aceasta e cazul și cu privire la ideile de origine hegeliană amintite mai sus.

Viața istorică, Eminescu o explică în sensul concepției lui Hegel, făcând uz și de vederile lui Schopenhauer asupra instinctului : „Viața internă a istoriei e instinctivă... stat și societate sunt departe de a fi opuri a mult lăudatei minți omenești... ele sunt fapte a naturii“ (p. 102). În mod organic Eminescu asimilează vederi similare și dela Montesquieu : „Legile în înțelesul lor cel mai larg sunt raporturile necesare care derivă din natura lucrurilor“ (p. 116).

Eminescu nu acceptă dogmatic nici o teorie pentru a explica structura și evoluția societății : „Politicește, observă Eminescu, nematur e oricine susține adevărul absolut al unor teorii aplicabile la viața statului“ (p. 121). În sensul acestei atitudini avem de înțeles și activitatea sa dela ziarul „Timpul“. Eminescu are un simț ascutit pentru toți factorii reali ai vieții politice.

Dându-și seama de condițiile permanente ale vieții de stat el poate ataca cu ușurință manifestările de fiecare zi ale partidului liberal și exagerările mișcării curente ; el nu combate liberalismul în sensul cel mai larg, adecă tendința spre libertate politică, socială, economică

și spirituală, respectul de individualitatea omenească și tendința spre autonomie a popoarelor, dreptul de proprietate, inseparabil de un anumit grad de libertate.

„Nu suntem — asigură, Eminescu — contra nici unei libertăți, orcare ar fi aceea, întrucât ea e compatibilă cu existența statului nostru ca stat național-românesc, și întrucât s'adaptează în mod natural cu cu progresele reale făcute de noi până acum“ (p. 123).

Eminescu susține o doctrină politică sănătoasă, relevând condițiile permanente ale orcării progres politic. Polemica, fiind contra liberalilor, este în favorul conservatorilor; dar Eminescu nu ia apă-rarea conservatorilor zilei. Cu amărăciune, constată el că partidele sunt de persoane și nu de principii. „Părerea mea individuală, în care nu oblig pe nimeni de-a crede, e că politica ce se face azi în România și dintr'o parte și dintr'alta e o politică necoaptă, căci pentru adevărata și deplina înțelegere a instituțiilor noastre de azi ne trebuie o generație ce avem de a o crește de acu înainte. Eu las lumea ce merge ca să meargă cum îi place Dumisale. Misiunea oamenilor ce vor din adâncul lor binele țării, e creșterea morală a generației tinere și a generației ce va veni. Nu caut adepți la ideea cea dintâi, dar la cea de a doua sufletul meu ține cum ține la el însuși“ (p. 162).

Eminescu dovedește o rară pătrundere pentru realitățile sociale și nu se lasă ademenit de nici o utopie; el se miră de credulitatea ce o întâlnește, o propagandă contagioasă: „Românii sunt un popor cuminte și așezat. Cum de acest simțământ al relativității adevărului și binelui nu a resistat inoiturilor importate la noi? Cum de fiecare șarlatan care și-a făcut educația în cafenelele Parisului, poate să impue așa netam nesam toate chițibușurile necoptului său creier unor țări cari au o istorie proprie de aproape o mie de ani?“ Eminescu oferă partidului conservator o doctrină realistă, fără să se identifice cu politica zilei a conservatorilor.

Orice măsură corespunzătoare situației reale găsește aprobarea sa fără considerare la vr'o teorie justificativă. „Cu cât mai mult datori vor fi Românii să recunoască acest just instinct istoric al Prea Înălțatului nostru Domn care a creat în țara aceasta o oștire disciplinată și echipată pe atâta pe cât l-a iertat starea noastră înapoiată în cultură și cala-mitășile economice. În acea *înțelepciune a faptelor* și fără a-și așeza convingerile în teorii, M. S. Domnul a fost acela, care a simțit că nici un drept nud nu are putere în lumea noastră... unde se desfășoară cu extremă asprime lupta pentru existență“. Nu înțelegem de

ce d. Călinescu a căutat și pentru acest pasaj o concepție teoretică (p. 135).

Acelaș simț al realității îl dovedește Eminescu în toate chestiunile cari privesc viața națională. Naționalismul lui Eminescu nu se sprijinește pe o concepție rasistă în sensul actual. Condiția principală pentru naționalitate este limba și comunitatea de cultură.

„În limba sa numai i se lipsesc de suflet preceptele bătrânești, istoria părinților săi, bucuriile și durerile semenilor săi” (p. 131).

Antisemitismul lui Eminescu are caracter economic, privește ocupația neproductivă, de trafic a Evreilor, sau rolul de unelte ale guvernului austro-ungar.

În toate chestiunile sociale, Eminescu deosebește elementele esențiale, judecă după realitățile concrete, nu în abstracto și global. Recunoscând d. ex. valoarea educativă a culturii clasice, el precizează cum poate fi atins scopul urmărit. „Pentru ca această gimnastică morală să se resimtă în caracterul și în spiritul public, trebuie ca să existe clase întregi de oameni, cari nu sunt avizate la muncă materială. Atunci gimnastica aceasta se va resimți vrând nevrând și asupra celorlalte clase pozitive” (190).

Pretutindeni Eminescu descopere ordinea firească a lucrurilor, cum o reclamă situațiile concrete. Dezvoltarea economică a României e de natură agrară; trebuie să facem eforturi pentru a deveni și nație industrială, măcar pentru trebuințele noastre; „dar vezi că trebuie omul să învețe mai întâi carte și apoi să calce a popă, trebuie mai întâi să fie nație industrială și după aceea abia să ai legile și instituțiile națiilor industriale” (205).

D. Călinescu crede că Eminescu ar fi luptat astăzi cu aprindere pentru programul unui partid agrar și al unui stat țărănesc; noi nu credem că el ar fi acceptat alt program decât cel al unui stat românesc, care nu neglijează nici un aspect în dauna celui alt.

Acest realism politic l-am subliniat la vr'o câteva texte mai răspicat decât a făcut-o autorul volumului de față. Al. Ieșan

CTITORII NOȘTRI

Din munificenta achitare a abonamentelor lor, următorii abonați ai noștri se înscriu printre *Ctitorii buletinului „Mihai Eminescu”*: d-l Senator și prof. univ. *Dr. Vasile Loichiță*, Cernăuți, cu 590 lei; d-l Consilier de Casație *Dr. Corneliu Gheorghian*, București, cu 210 lei; d-l prof. și secretar al Facult. de litere și filosofie *Gh. V. Cârsteanu*, Cernăuți, cu 160 lei; d-nii *Em. Iliuț*, dir. de liceu Cernăuți, *Al. Lupeanu*, dir. Blaj, și *Gh. Murgoci*, învățător Broscăuții-Noi (Bucovina) cu câte 60 lei. — Onoare lor!

„Eminescu în italienește“ !

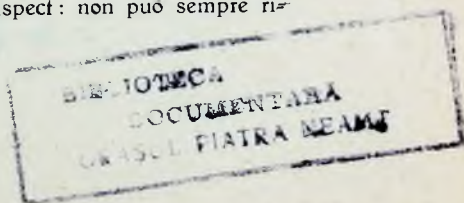
Mihail Eminescu, Poesie, Prima versione italiana dal testo rumeno, con introduzione e note a cura di Ramiro Ortiz, Firenze (1927). — Va să zică, tentativă care se vrea prima traducere italiană a lui Eminescu... Și d-l Ramiro Ortiz se complăce — poate — chiar într'un fel de vocație de a-l prezenta pe Eminescu cetitorilor italieni : „Io sono — ahimè — letterato, incorreggibilmente, letterato se volete, anche un po' poeta“ VIII ; deși tot d=sa putea bănuî enormul risc al unei traduceri din Eminescu, aceasta având de întimpinat „una musicalità non più raggiunta in seguito da nessun altro poeta rumeno“ (LXI) și una „poesia infinitamente dolce e suggestiva, delicata, aerea, il cui fascino consiste più nei sentimenti che suggerisce il verso incredibilmente armonioso e musicale, che in quello che realmente dice“ (LXII). Ba acest miracol al muzicalității eminescene i se părea d=lui R. Ortiz atât de singular, încât descifrarea lui doar un De Sanctis sau un Renato Serra să-l poată realiza : „Solo un De Sanctis o un Renato Serra (più forse un Renato Serra che un de Sanctis, essendo quistione di strapargli il *segreto tecnico* di quella sua musicalità così suggestiva !) potrebbero provarci“ (LXII). S'a găsit totuși, chiar și la noi..., cine să lămurească acest *segreto tecnico*, — și cu mai mare precizie matematică încă decât cea a lui Renato Serra : G. Ibrăileanu, în epocalul studiu *Eminescu, Note asupra versului* ap. în „Viața românească“ An. XXI 1929 vol. 79 pag. 333 ș. u. și reprodus în vol. *Studii literare* (1930).

În orice caz, d-l Ortiz, crainic al limbii care a putut să creeze dictonul *traduttore — traditore*, își dădea seama că „disgraziatamente la traduzione non può sempre ¹⁾ ridare in tutta la sua musicalità“ (XXXIV) originalul...

După asemenea antecedente ne puteam aștepta la anumite transpuneri din Eminescu cari — cel puțin din când în când — să-l redeie pe Eminescu „in tutta ¹⁾ la sua musicalità“. Mai ales fiind cazul sonorităților și musicalității *italiene* !...

Dar — record al decepției ! D-l R. Ortiz înșiră da capo al fine proză, proză încroșnată în cămașa de forță a unor schematici aparențe de „strofe“ ; d. p :

¹⁾ Noi am fi zis : *non può mai...* sau, mai circumspect : *non può sempre ridare la sua approssimativa musicalità !...*

Colle tendine abbassate
seggo al mio tavolino d'abete
il fuoco palpita nella stufa
ed io fantastico triste (28).

Adecă, nici umbră de ritm, necum de rimă sau de cantabilitatea originalului :

Cu perdelele lăsate
Șed la masa mea de brad,
Focul pâlpăie în sobă,
Iară eu pe gânduri cad.

Acceași ariditate oriunde am foileta traducerile d-lui Ortiz :

Oh resta, resta con me,
f'amo così forte !
Le tue tristezze tutte
so comprenderle io sola (49) —

pentru strofa 1-a din nostalgica chemare pe care muzica lui G. Șorban ne-o insinuă atât de persuasiv :

O rămâi, rămâi la mine !
Te iubesc atât de mult !

Sau, acest record de *mal=tra=ta=re* a Serenadei lui Eminescu

Pieni di sonno gli ucellini
ai nidi si raccolgono
si nascondono fra i rami
buona notte ! (53).

Așadar până și ritmul — căci ce altă ar mai rămânea ? !... — inexistent și ciopârțit în disemittii ca acestea :

Che è amore ? Un lungo
pretesto di dolore !
mille lagrime non gli bastano
e sempre altre ne chiede (71).

Amănuntul poetic, redat în cea mai grunzuroasă proză :

ori :
f'amo così forte (sic) — cf. mai sus —

Negli angoli della stanza
pendon grigi ragnatelli
e tra i libri in disordine
striscian di nascosto i topi (29)

— pentru :

În odaie prin unghere
S'a țesut pănjenis,
Și prin cărțile în vravuri
Umblă șoarecii furiș —

ori :

Tu parti e comprendo benissimo
*che non vuoi ch'io ti segua*¹⁾
 o perduta per me in eterno
 dolce sposa dell' anima mia ! (50)

— pentru :

Te duci, și-am înțeles prea bine
 Să nu mă țin de pasul tău.
 Pierdută vecinic pentru mine,
 Mireasa sufletului meu !

ori :

Fino alla stella ch'è sorta
 la strada è tanto lunga,
 che mille anni la luce
 ha impiegato a percorrerla (57)

— pentru :

Că mii de ani i-au trebuit
 Luminii să ne-ajungă.

Și, întreg cortegiul de trivializare (termenul e mult prea inofensiv) a tot ce poate fi *poesie* ; concretul, pas de pas neantizat în abstracțiuni arhiprozaice :

È lei. La casa deserta
 d'un tratto *mi sembra abitata*,
 e nel quadro nero della notte
 appare un' imagine di luce (29)

— pentru :

Este Ea. Deșarta casă
 Dintr'odată-mi pare plină...

Etc., etc., etc. ! — căci ar fi absurd să mai persistăm în acest dezolant pustiu...

Dar absența intuirii estetice se vedește și 'n faptul că d-l Ortiz s'a pretat să „traducă“ (9) până și cumplita erezie juvenilă *De-aș avea* :

De-ași avea o porumbiță
 Cu chip alb de copilă,
 Copilă blândișoară
 Ca o zi de primăvară ;
 Cătu-și ține ziulița
 I-ași cânta doina doinița
 I-ași cânta-o 'ncetișor
 Șoptind șoaapte de amor —

¹⁾ Încă și cu școlăreasca repetare : „che non vuoi che...“ !

searbădă copie ¹⁾ după searbădul model=Alecsandri :

De-aş avea o puiculiţă
Cu flori galbene 'n cosiţă
Cu flori roşii pe guriţă !...

În schimb d=I Ortiz renunţă la *Epigonii*; n'o traduce, — „essendo in realtà una delle più debole e confuse di Eminescu“ (LI sub=sol) !

Ne întrebăm deci: Poate fi aceasta „prima versione italiana“ a lui Eminescu ???

Ce — aproximativ — ar trebui să fie o tălmăcire italiană a lui Eminescu bănuim din cele 13 traduceri făcute „in collaborazione“ (127) cu prof. Enrico Perito (care, el *singur*, semnează acestelalte traduceri). Cităm (şi comparăm cu versiunea de adineori, a lui R. Ortiz !):

Sonnolenti gli uccelletti
vanno ai nidi, a schiera a schiera,
si nascondon tra i rametti :
Buona sera !

Lagnasi or la fonte sola
mentre il nero bosco face,
dorme il fiore nell' aiuola :
Dormi in pace !... (130)

— sau :

Bosco, bosco, vita mia,
dimmi, dimmi, che fai tu ?
molto tempo passò via
da che non ti vidi più (134).

Traduceri, pe lângă cari d=I Ortiz a avut curajul să şi le alăture pe=ale d=sale...

Ne rămân : *introducerea* şi *notele* d=lui R. Ortiz. Merituoase — desigur — pentru cine, în materie Eminescu, se poate lămuri numai din utila monografie a lui Carlo Tagliavini, *Michele Eminescu*, publicată în revista „L'Europa Orientale“, Roma An. III 1923, Nr. 9, 10, 11, volumul oinagial *Studi sulla Romania*.

Deci notele noastre. — Bine, raţional ²⁾, e susţinută ca dată a naşterii lui Eminescu, cea fixată de însuşi Căminarul Gheorghe Eminovici în cutare Psaltire : „Astăzi 20 Dechemvrie ³⁾ anul 1849, la

¹⁾ Cf. Buletinul „Mihai Eminescu“ An. II 1931, 58.

²⁾ Cf. Leca Morariu, *Data şi locul naşterii lui Eminescu* în „Revista Moldovei“ (Botoşani), An. II 1922—1923 Nr. 9 din 1 Ian. 1923.

³⁾ N. B. : 20 Dec. (1849) stil vechiu = 1 Ian. (1850) st. nou.

patru ceasuri cincisprezece minute evropienești s'au născut fiul nostru Mihai", — fiindcă „nessun registro ufficiale può esser considerato miglior documento di questa notiziola affettuosa, in cui si tien conto persino dei minuti, scritta sui fogli di un vecchio salterio. Ritenere che il poeta sia nato a Botoșani il 15 gennaio del 1860¹⁾ come fanno il Maiorescu e molti altri²⁾ contro l'attestazione del poeta stesso e solo perché la nascita si trova registrata più tardi, equivale a non avere alcuna idea della critica storica e del valore che hanno i documenti" (IX—X).

Părelnică origine rutenească a lui Eminescu („pare fosse di origine *rutena*" XI) e, după cercetările de astăzi, un capitol definitiv perimat. Ispititoare ar putea fi doar sugestia: „che varrebbe a spiegare certi elementi fantastici d'indole prettamente slava³⁾ che si riscontrano nelle poesie di Eminescu, specie del periodo giovanile e che potrebbero trovare un riscontro nelle leggende e nella poesia popolare rutena" (XI). Ba d-*el* Ortiz revine pe aceeași coardă: „non è azzardato supporre che leggende e canti ruteni, russi e polacchi Eminescu dovesse udire dalla bocca de' suoi genitori, e ciò potrebbe valere a spiegare quell' elemento *non rumeno* che me par proprio di vedere in certe poesie di Eminescu" (XII—XIII). Dar definiția lui „quell' elemento *non rumeno*" din opera lui Eminescu, nu ni se dă nici în Nota din pag. XIII.

Exagerată trebue socotită astăzi imaginea aceluia hoinar copil Eminescu, „errante attraverso i boschi, rotto dalla stanchezza, coi vestiti e le scarpe a brandelli, senza che sapesse dire perché (sic) e come si trovasse così lontano da casa" (XIV). De ce anume lipsia cu nopțile de-acasă ne-a spus-o el însuși în confesiunea:

Fiind băiet, păduri cutreieram
 Și mă culcam ades lângă izvor,
 Iar brațul drept sub cap eu mi-l puneam
 S'ascult cum apa sună 'ncețișor;
 Un freamăt lin trecea din ram în ram
 Și un miros venia adormitor...
 Astfel eu nopți întregi ani mas,
 Blând îngânat de-al valurilor glas...⁴⁾

¹⁾ Îndreaptă: 1850!

²⁾ D. p. — recent — Gh. Călinescu!

³⁾ Deci: *prettamente slava*!!

⁴⁾ Cf. și Leca Morariu, *Eminescu, Note pentru o monografie* 1932, 10.

Prelungile reverii în fund de codru fură deci rezultatul sensibilității artistice a copilului Eminescu (foarte precoce sub acest raport), și nu, Doamne-păzește, manifestarea unei anumite psihoze, unui *automatism ambulatoriu*, cum înclina a crede N. Zaharia (*Mihail Eminescu, Vieața și opera lui* 1923, 75).

Elegia din *Lăcrimioarele învățăceilor gimnasiaști den Cernăuți la mormântul preaiubitului lor profesoriu Arune Pumnul* nu e „la sua prima poesia” (XVII) după ce considerăm cele menționate de noi în Buletinul „Mihai Eminescu” An. II 1931, 58—59, — precum „Familia” se pare că nu e „la prima rivista a cui Eminescu collaborò” (XIX), Aug. B. Sînceleanu informându-ne că: „Eminescu, înainte de a colabora la *Familia*, publicase mai multe poezii în *Aurora*, foaie beletristică ce apărea în Oradea-Mare, supt direcția lui Iustin Popfiu” (v. acelaș „Mihai Eminescu” II 1931, 60). Decât amintita *Aurora* până astăzi încă nu ne-am învrednicit a o cunoaște.

Pentru acel „breve soggiorno in patria, affermato dagli uni, negato dagli altri, e del quale — credea R. Ortiz — ad ogni modo *non abbiamo nessun documento*” (XXXVII), d-l Ortiz avea informațiile lui Gh. Panu și Iacob Negruzzi. Gh. Panu — orcât de mistificator s’ar fi dovedit¹⁾ — ne informa în ale sale *Amintiri dela „Junimea” din Iași* I 1908, 76 și urm. că Eminescu și-a cetit povestirea romantică *Sărmanul Dionis* (publicată apoi în „Convorbiri literare” N-rele din Dec. 1872 și Ian. 1873) la „Junimea”; iar din I. Negruzzi (*Amintiri din „Junimea”* pag. 277: „Pe lângă scopul de a face din Eminescu un doctor în filosofie, poate că și dorința ce aveau câțiva dintre noi, mai inițiați în tainele vieții sale private, de a-l despărți de Veronica, a fost una din cauzele pentru care societatea Junimea se hotări să trimeată pe Eminescu cu contribuția membrilor ei la Berlin...), înțelegem iarăși că, la Berlin Eminescu a plecat dela Iași, și nu direct dela Viena. Astăzi, firește, știm hotărît că Eminescu și-a cetit *Sărmanul Dionis* (la Maiorescu acasă) în 1 Septemvre 1872 (cf. I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare* IV, pag. XCIV).

Ultima dată care-l arată pe studentul Eminescu la Viena nu e „8 Aprile 1872” (XXXVII), când știm că la 8 Mai 1872 Eminescu fu ales „membru în secția literară a societății „*România Jună*” (v. I. Grămadă, „*România Jună din Viena...* 1912, 59).

Și vai de acel „viaggio di piacere (sic) in Italia” (LIX), pentru

¹⁾ Cf. I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. IV 1933 pag. XCII.

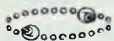

care cel mai adecvat acompaniament trebuie socotit lugubrul refren eminescian: Nă'nvie morții — e'nzădar, copile!"

Câteva mărunțișuri! Octav Minar, — „un modesto e valoroso publicista“ (XI)?? Valoroso — doar prin materialul care i-a căzut în mână; modesto — după cum o iai... — Ștefanelli nu Ștefanelli (XXIV, XXXII) — cum îl scriu atâtea — semna Ștefanelli. — Nu mai dăm răbojul greșelilor de tipar: *augelli* IX (recte: *angelli*); *Cociaschi* XXX (recte: *Cocinschi*); *Maturitätssprung* XXX (r. *Maturitätsprüfung*); *ausserordentliche Hörer* XXXI (r. *ausserordentlicher...*); *Boguar* XXXIII (r. *Bognar*); *Alexandri* LXVI (r. *Alexandri*); Eminescu tradus în... LXIX; influență franceză... LXX; Slăvici LXX; *Eliso* 3 (r. *Elisio*); *rado* 29 (r. *raro*) etc. etc.

Și ce noimă poate avea efemera (și destul de nedreaptă!) săgețare împoncișată *Convorbirilor literare*: „gloriosa rivista che oggi agonizza miseramente, sopravvivendo quasi a se stessa“ (XIX) — decât doar rostul de a duhli a acel cenaclu — Lovinescu, în care traducerea italiană a lui Eminescu, săvârșită de R. Ortiz, a fost atât de lărmuitoare sărbătorită?!...

Leca Morariu

Correspondența lui Eminescu cu „Familia“

De-aș avea... s'a publicat în *Familia* din 25 Faur (9 Martie) 1866, p. 68.

Eminescu se afla în *Cernăuți*.

În 15/27 Martie, p. 96 revista-i scrie, la „Post'a redacțiunei“:

„*Cernăuți. M. E.* Vom primi toate cu bucurie, numai Te rugăm ca, încât se poate, să scrii după ortografia ce-o urmăm și noi“.

Eminescu anunțase, probabil, poeziile următoare¹).

În 5/17 Aprilie, p. 120:

„*Cernăuți. M. E.* Ți-am trimis epistolă privată“.

În 15/27 Iunie, p. 204 cetim:

„*Lanțul de aur* așisdere va eși. N'ai primit epistola noastră? De ce nu mai trimiți nescari poezii?“

Lanțul s'a tipărit la p. 394.

¹) Iată o probă de ortografie a *Familiei* (1866): „Dar se aruncămu o privire și a supra galeriilor. Acolo fiecare critisedia și spune opiniunea sa fara crutiare. La vorbirea deputatului Hodosiu critic'a a constatu numai din acestu cuventu: Máz!"

În 12/28 Oct. 1866, la p. 408 se spune:

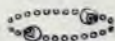
„Blașiu. M. E. Nu e încă gata *novela* despre care *mi-ai scris*? Dacă e gata, trimite-mi-o de loc, căci acum s'ar putea publica“.

Data revistei este 16/28 Oct.

M. E. era încă în Blaj? În Septembrie fusese, desigur. (St. Cacoveanu, *Luceafărul*, III, p. 74). În Oct. redactorul Vulcan îl bănuia tot acolo.

Ce *novelă* va fi dospit Em. pe-atunci, pe când i se ripăria încă *Lanțul*, sfârșit abia la p. 441?

Gh. Bogdan-Duică

PENTRU ONOR. NOȘTRI ABONAȚI!

Cum norocul marilor danii ne întâlnește mai arare (ca d. p. în 1932, când I. E. Toroușiu a luat asupra=și *tipărirea întregului an* din *Buletinul „Mihai Eminescu“*; sau în 1933, când Facultatea de litere și filosofie dela Universitatea Cernăuțeană ne-a subvenționat cu 10.000 lei), cum deci fondul nostru de rezistență rămâne să fie tot cel al abonamentelor, — ne îngăduim a aminti câtorva onor. abonați că ne mai datoresc ceva.... Adecă — I. Următoarele Instituții, abonate de Gh. Bogdan-Duică¹⁾: Căminul „Casa Învățătorilor“ Cluj, pe 1930 și 1931 (300 lei); Căminul studenților Cluj, pe 1932 și 1933 (190 lei); Dir. Gimnaziului român Timișoara, pe 1933 (40 lei); Dir. Școlii Normale de învățători Deva, pe 1932 și 1933 (190 lei); Liceul „Gh. Lazar“ Sibiu, p. 1933 (40 lei); Liceul „Moise Nicoară“ Arad, p. 1933 (40 lei); Lic. „Papiu Ilarian“ Tg.-Mureș, p. 1933 (40 lei); Seminarul de limba și literatură română dela Universitatea Cluj, pe 1932 și 1933 (190 lei); — II. Următorii particulari abonați de Gh. Bogdan-Duică¹⁾: I. Agârbiceanu, Cluj pe 1932 (150 lei); Auger Yves, profesor universitar Cluj, pe 1932 (150 lei); Th. Capidan, profesor universitar Cluj, pe 1933 (40 lei); Silviu Cosma, profesor Sibiu, pe 1932 și 1933 (190 lei); Maximilian Costin, Tg.-Mureș, pe 1933 (40 lei); Dumitru Goga, profesor Cluj, pe 1933 (40 lei); Octavian Goga (Ciucea, jud. Cluj) p. 1932 (150 lei); P. Grimm, prof. univ. Cluj, pe 1933 (40 lei); Const. Iencica, insp. școl. Cluj, p. 1933 (40 lei); T. A. Nanu, prof. univ. Cluj, p. 1933 (40 lei); D-ra Negrescu, prof. Chișinău, p. 1930—1932 (450 lei); Emil Panaitescu, prof. univ. Cluj (acuma dir. Accad. di Romania dela Roma) p. 1933 (40 lei); Nic. Regman, prof. Sibiu p. 1932 și 1933 (190 lei); Dr. Pavel Roșca, dir. Cluj, p. 1932 și 1933 (190 lei); I. U. Soricu, prof. București, p. 1932 (150 lei); C. Sporea, dir. Șc. norm. Deva, p. 1933 (40 lei); Horia Teculescu, dir. de liceu Sighișoara, p. 1932 și 1933 (190 lei); Gh. Ulita, dir. gimn. rom. Timișoara, p. 1933 (40 lei). — Sumele mici ni se pot achita și 'n mărci poștale.

Administrația Buletinului „Mihai Eminescu“

¹⁾ Memoria lui Gh. Bogdan-Duică merită împlinirea acestei îndatoriri!... Iar noi ne-om împlini cu drag datoria de a publica numele celor ce vor fi înțeleși să-și arate omenia...

Alexandru Chibici-Revneanu, amicul lui Eminescu

Știm din studiile făcute asupra vieții și operei lui Eminescu, că printre statornicii și devotații săi prieteni se mai afla, în afară de de binecunoscutul T. V. Ștefanelli, și-un alt bucovinean, coleg de școală și acesta (nu însă și de clasă) cu Eminescu, anume Alexandru Chibici-Revneanu¹). Cunoștința lor datează din fragedă copilărie, când în Dumineci și sărbători elevii români trebuiau să se adune într-o sală mai mare a liceului „Aron Pumnul” de azi, pentru a asculta exhorta venerabilului dar și foarte severului părinte Veniamin Iliuț, despre care Ștefanelli ne informează că: „avea mare autoritate între profesorii liceului și ținea cu strictețe ca să învățăm obiectul său: religia”²). Afară de „oficiile întâlniri” la exhortă, copiii prieteni se vedeau în recreații și’n orele libere ale dupămeselor pentru a trage câte un antrenant și de-poftă-făcător joc de mingie, sau a ceti vreo interesantă carte din „ferita” bibliotecă a preabunului lor dascăl Aron Pumnul.

Acest Al. Chibici-Revneanu, care, alături de Ștefanelli, va avea fericirea să devină cel mai intim amic al lui Eminescu, s’a născut la 13 Mai 1849, în comuna Revna pe Prut, unde tatăl său, Mihai, era preot. În toamna anului 1859, tânărul Al. Chibici, în vârstă de 12 și 1/2 ani se înscrie la I-stes k. k. Staatsgymnasium, condus de Stefan Wolf. Printre colegii săi de clasă români, voiu aminti pe: Ariciuc Grigorie, Barbă Mihai, Bejan Emilian, Bocancea Mihai, Ciuntuleac Ilie, Dan Pamfil, Gherman Vasile, Iliuț Sofronie, Isar Grigorie, Isăcescu Constantin, Cosovici Nicolai și Teofil, Lucescu Ioan etc. etc.³) Ca elev se prezenta slăbuț; mai ales germana îi făcea mari greutăți și se căznea rău bietul până obținea nota „zur Noth genügend” dela profesorul Prammer, care predă latina și germana, fiind totodată și diriginte. În schimb la română se ținea mai bine, primind în clasa I-a pe semestrul prim dela profesorul Pumnul „löbliches Ergebniss”, iar pe semestrul II „löblicher Erfolg”. În clasa a IV-a rămâne chiar repetent (clasificat al 66 între 72 elevi), deci printre ultimii. În primii doi ani de studiu locuște la Onufrei Volanschi, „Schuldiener am hiesigen Gymnasium.” Pe clasa a III-a și a

1) Spre deosebire de altă fam., Chibici-Ciartoreanu, din Vașcăuți pe Ceremuș.

2) T. V. Ștefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, București 1914, pag. 22.

3) După cataloagele lic. „Aron Pumnul” din anii 1859—1868.

IV=a, își mută gazda în Roschergasse No. 64, probabil la vr'un cunoscut al tatălui său, Ioan Cercavschi, „Rechnungsführer im beschöflichen Seminar“, ca apoi să se întoarcă și să rămână până la terminarea studiilor liceale la același Onufrei Volanschi, pe care tot Ștefanelli îi caracterizează astfel: „Acest Onufrei era foarte popular la noi (elevii), pentru că ne împrumuta și cu parale când flămânziam în școală și nu aveam bani să ne cumpărăm covrigi sau mere“¹⁾.

Fapt curios e că la rubrica Anmerkungen îl găsim pe Kibicz-Chibici, trecut ca român în clasa I=a și a II=a, ceeace-i și firesc; iar din clasa a III=a înainte, ca rutean cu „Muttersprache ruthenisch“. Metamorfoza se produsese sub presiunea românofagului Episcop E. Hacman. Spre cinstea lui Chibici, a daug, că deși e transformat în „Rutean“ nou-nouț, nu învață limba ruteană, ci dimpotrivă, continuă a învăța strămoșescul nostru graiu, primind, când notele „befriedigend“ (satisfăcător), când „hinreichend“ (mulțumitor) sau „genügend“ (suficient). După cum am mai amintit, Chibici, deși era elev mediocru, trecea totuși regulat clasele, cu excepția cl. IV, pe care o repetă. Pe dascălul-apostol Aron Pumnul nu l=a avut decât un singur an, în cl. I=a; în tot restul anilor de studiu liceal, îl vom întâlni predând româna numai pe profesorul Ion a lui Gheorghe Sbiera. După terminarea cl. VIII, Chibici se prezintă la „maturitate“ (bacalaureat), în chiar sesiunea de vară, ș. a. în ziua de 8 August 1868 și trece neted hopul, comisiunea declarându-l în unanimitate de „reif“ (matur). La rubrica rezervată pentru „künftiger Beruf“, găsim în cl. a VII=a că avea să devină slujitor al altarului, ca și tatăl său; își schimbă însă curând hotărîrea, decidându-se pentru medicină, ca, după ce va fi făcut bacalaureatul, să ajungă „studinte în legi“ cum ziceau pe acele vremuri cei ce râvniau să se mândrească cu titlu de avocat, magistrat etc. Pentru obținerea unei cât mai fidele icoane a elevului Chibici, redau aci notele primite la examenul de bacalaureat: „Conduita, laudabilă; religia, satisfăcător; latina, suficient; elina, suf.; germana, suf.; rom., mulțumitor; ist. și geogr., suf.; matematica, suf.; fizica, suf.; științele nat., suf.; filosofia propedeutică, suf.“²⁾.

După absolvirea studiilor liceale la „Hauptschule“ din capitala Herzogtum-ului Bucovina, Chibici, în vârsta de 21 ani, ia drumul

¹⁾ T. V. Ștefanelli, op. cit., pag. 29.

²⁾ După Protokoll über das Ergebniss der Maturitäts-Prüfungen vom Jahre 1867—1879, al lic. „A. P.“.

spre cealaltă metropolă, de data aceasta spre acea a însuși cosmopolitului imperiu austriac: Viena, pentru a ajunge „Rechtshörer“ la bătrâna universitate Rudolfină de acolo.

Studentii români dela universitatea din Viena, erau grupați în în două societăți academice: „Societatea literară și științifică“, înființată în 1862, din sânul căreia, în urma unor desbinări, a răsarit o nouă societate „România“, la 1867. Studentii noi, numiți și *boboci*, sosiți la Viena ca să sporească contingentele viitorilor cărturari, evitau „Soc. științ. și lit.“, care era rezervată mai mult „veteranilor“, deși din partea membrilor acesteia se dedeau adevărate lupte pentru „prinderea de noi „mădulare“¹⁾. Aceasta fiind regula generală aplicată studenților proaspeți, avem toate motivele să credem că și Chibici al nostru va fi preferat ca și toți ceilalți, noua soc. „România“ și va fi devenit membru al ei.

Un an după sosirea lui Chibici la Viena, în 1869 deci, după o îndelungată despărțire de prin 1863, le fu rezervată colegilor Cernăuțeni marea surpriză (cu atât mai mare că nimeni nu o bănuia) a sosirii pururi-iubitului lor prieten Mihai Eminescu. Aci pe malurile albastrei Dunări, prietenia începută sub privirea blândă a profesorilor Aron Pumnul, a părintelui Veniamin Iliuț și Ion al lui Gheorghe Sbiera, încă de pe când petreceau pe meleagurile „Veselei grădini“ în copilăresc și nevinovat traiu, fu reluată aci în inima împărăției austriace pentru a se închea trainică și pilduitoare până dincolo de mormânt...

Cunoscute ni=s luptele și antagonismul societăților studentești românești din Viena pe tema întâietății, până ce veni „auditorul extraordinar“ (cu adevărat extraordinar), ca să le administreze domnilor civi academici o binemeritată palmă morală, considerând ambele societăți existente — pentru faptul că erau românești — la fel de bune, sau rele, înscriindu-se la amândouă, adică la „Societatea științifică și literară“ și „România“.

Însfășiț, după lungi debateri, aproape parlamentare, amânări și tergiversări, grație intervenției marelui suflet de român, a boierului bucovinean Alecu baron de Hurmuzachi, unirea societăților s'a putut înfăptui, dându-se fătului nou născut, frumosul și simbolicul nume de „România Jună“²⁾. La întemeierea acesteia, s'a ostenit cu vârf și

¹⁾ Vezi I. Grămadă, „România-Jună“, cap. „Soc. lit. și științifică“, p. 10—15.

²⁾ Vezi Ștefanelli, op. cit. cap. Em. și Rom. Jună, p. 73.

ndesat, colaborând din toată puterea convingerii sale, și puiul de românaș de pe plaiurile Botoșănene, Mihai Eminescu, punând cu sacra-i mână de poet piatra fundamentală a societății, care, deși e menită să-și aibă sediul pe meleaguri străine, face (de mai bine de șase decenii) cinste neamului din care s'a născut. Aici, în sânul acestei societăți, care numără printre membrii ei Români din cuprinsul întregii Dacii, se accentuiază întâia oară prietenia amicilor Eminescu și Chibici ca oameni maturi, ș. a. cu ocazia unui nou „casus belli” (vina o poartă pândalnică de ortografie) ivit printre studenții români dela Viena, despărțindu-i în două grupuri: *Naționali* și *Cosmopoliți*. Sâmburele acestei noi desbinări zăcea în luptele ce se dedeau pe vremuri în societatea cultă românească pentru admiterea sau respingerea „Direcției noi” a Convorbirilor și a Critecelor lui T. Maiorescu. Iată ce spune în sensul acesta și I. A. Rădulescu-Pogoneanu: „Cine-și aduce aminte de mișcarea literară a vremii, înțelege că nu era vorba de opoziția și profesarea efectivă a unor principii politice, ci de antiteza între vechea și noua direcție în cultura românească. Sântem în vremea când în lumea cultă românească erau la ordinea zilei discuțiile și luptele literare provocate de criticele lui Maiorescu, când noua direcție ataca și era atacată. În această atmosferă a vremii, cuvântul *cosmopolit* însemna în limba românească de pe la 1869 încoace *cel ce admite principiile de critică ale Convorbirilor literare*. Eminescu și Slavici erau doar *cosmopoliți* fiindcă se țineau de școala lui Maiorescu, iar adversarii lor erau *naționali* fiindcă se țineau de școala lui Bărnăuțiu, Cipariu¹⁾”. Iar noi adăogăm, în ce ne privește pe noi Bucoveninii: școala lui Aron Pumnul, iar după moartea acestuia, cea a urmașului său, Ion al lui George Sbiera. Luptele au fost deci aprige. Bucoveninii, cu excepția prea entuziastului „național” Ioniță Bumbac, erau „cosmopoliți” și... „Furtuna se deslănțui la adunarea generală a *României* June din 4 Noemvrie 1871, când se alesese un comitet nou, în fruntea căruia stătea șeful tinerilor latiniști, Ioniță Bumbac. În acest nou comitet Slavici era vicepreședinte, Eminescu bibliotecar, ales cu 30 de voturi, iar Chibici controlor”²⁾. După mărturia lui T. V. Ștefanelli din citatele sale „Amintiri”, reiese că: ... „Conflictele acestea se resimțeau la toate întâlnirile studențești și chiar la lucrările pregătitoare pentru serbarea comemorării lui Ștefan ce

¹⁾ În „Conv. lit.” XXXVIII, p. 297.

²⁾ I. Grămadă, „România-Jună”, monografie, p. 52—53.

Mare ce avea să se țină în anul 1871 în Putna¹⁾. Animozitățile d'ntre aceste 2 tabere au mers atât de departe, încât Ioniță Bumbac s'a crezut îndreptățit a declara chiar pe față, că nu poate sta la aceeași masă cu „cosmopoliți“ ca Eminescu, Slavici, Chibici, etc. „În urma acestei declarări prezidențiale, patru din membrii biroului își dau demisiunea (Eminescu, Ștefurea, Slavici și Chibici), nu doar fiindcă ar aparține susnumitei direcții literare, ci fiindcă, conform statutelor, trebuie să fie contra exclusivismului de idei“, ne informează I. Grămadă, op. cit. p. 54., iar în alt loc spune: „...„Urmările acestei campanii le cunoaștem: din pricina lor au demisionat din comitetul societății Slavici și Al. Chibici împreună cu Eminescu și Ștefurea, Ideile nouă și sănătoase ale curentului Maiorescu rămaseră însă și pe mai departe în „România-Jună“ (ibidem, p. 93).

Nu va dura prea mult și un nou rău binevenit prilej se va ivi pentru a ataca de moarte pe vinovații „cosmopoliți“. Prilejul fu grandioasa serbare dela Putna. Chibici va fi luat parte activă la pregătirile serbării, asigurând prin aceasta cu o centimă mai mult buna reușită, poate și pentru faptul că și dânsul se simția printre acei bucovineni... „cari prin cunoștințele noastre locale eram mâna dreaptă a întregii întreprinderi“ și „stam în fruntea memorabilei mișcări“²⁾. În vederea serbării se alege un Comitet central, care... „hotărîse, ca discursul festiv să fie ținut de un student“, iar ciorna să fie trimisă lui Alecsandri spre cercetare. „Noi ne-am sfiit a ne face judecătorii colegilor noștri și am rugat mai întâi pe V. Alecsandri, apoi după sfatul lui, pe T. Maiorescu, I. Negruzzi și V. Pogor să examineze împreună manuscrisele și să facă alegerea“, ne spune același I. Grămadă, p. 40—41.

Vecinic malcontentul Ioniță Bumbac, și-a arătat și de data aceasta, arama..., că: „s'a încredințat cenzurarea vorbirilor festive lui Alecsandri și Pogor, dar mai ales lui T. Maiorescu. Nemulțumirea aceasta era numai începutul unei campanii înscenate în contra lui Eminescu, Ștefurea, Slavici, Chibici ș. a. cari erau aderenți ai curentului junimist. După serbare nemulțumirea a izbucnit în toată forma³⁾“.

Deci pentru a doua oară, tuspătru aminifiții tovarăși, cari apăsiau la justa lui valoare curentul junimist, suportă împreună atacuri cu nimic îndreptățite, iar când punctul lor de vedere (și totodată cel ade-

1) T. V. Ștefanelli, op. cit. p. 74.

2) Ștefanelli, ibid. p. 106—7.

3) I. Grămadă, p. 40—41.

vărat) nu pătrundea, îndrăciții noștri „cosmopoliți“ demisionează soli-
dar, din vremelnicele posturi de cinste ale comitetului.

După terminarea studiilor universitare din Viena (1873), Chibici, la îndemnul lui Eminescu desigur, preferă să schimbe un viitor asigurat și ficit cu cel oferit de Beamtenstaat-ul austriac, pe unul necunoscut și nesigur, și trece blestematul de „cordun“ în România cea eclipsată sub toate raporturile de aureola statelor europene, și ne-
liberă încă...

Întors dela Berlin, Eminescu ocupă funcțiunea de Revizor școlar al județelor Iași și Vaslui. Bătătoare la ochi și foarte cu tâlc e coincidența prietenului de pe malurile Prutului, Chibici, care se află în același timp și în aceeași calitate în limitroful județ Fălciu, îndeplinind această funcție de revizor școlar până la izbucnirea războiului de independență. Lucrul se lămurește în următorul chip. Chibici devenise revizor școlar la invitarea vigilentului T. Maiorescu, care în 1875 îi scria următoarele :

Domnule Chibici, răspunde-mi cât mai curând de ești dispus să primești funcțiunea de revizor școlar al județului Fălciu (capitala Huși) cu leafa de 250 lei lunar.

Titu Maiorescu

Bunul Român Chibici, care și încălzia desigur și mai mult sufletul prin contactul intim cu poetul filosof, nu pregetă chiar să schimbe condeiul pe armă și să se înroleze ca voluntar în Reg. II de Roșiori, pentru a lua parte activă, alături de alți bravi fii ai Bucovinei, ca : Țurcan, Mihăilescu, Beuca, Olariu, Popovici, la groaznicele lupte de pe câmpiile Bulgariei. Vom înțelege și mai ușor entuziasmul ce l-a deslănțuit acest războiu, amintind de onorabila dezertare dela datoria școlară a câtorva prichindei de liceeni, cărora abia începuseră a le miji mustăcioarele, dar cari n'au pregetat să-și pue și ei plăpândeale lor puteri în serviciul... viitoareii României. În fruntea acestor „dezertori“ se găsea : Alex. Giurgiuvan, Ilie Gherghel, Gheorghe Levescu (nepot al Mitropolitului Silvestru Morariu), Emilian Hnidei și povestașul amintirilor războiului pentru Neatârnare, Partenie Siretean¹⁾.

Chibici s'a înrolat în armată pe la mijlocul lui Noemvrie 1877 și a servit până la încheierea tratatului dela Berlin, ajungând și sergent, după cum singur ne-o relatează în amintirile sale *Din viața mea de voluntar*²⁾; dovedindu-se și acesta vajnic povestaș : „În acest

¹⁾ Cf. Leca Morariu, *La 10 Mai 1927*, București 1928.

²⁾ „Conv. Lit.“ An. XVII 1883—1884.

scurt timp mă făcui brigadier și mai în urmă sergent, trecând prin toate micile mizerii ale acestei vieți. Neputând rezista greutăților războiului, mă îmbolnăvisem rău, și așezat în furgon ca un pui de bogdaproste, mă întorsei în țară unde încurând mă însănătoșii“.

Cu ocazia serbării onomastice a unui bun prieten al lui Eminescu, Ioan Luță, la Viena, T. V. Ștefanelli, amintindu-și de o năvălă a lui Leon Negruzzi, *Vântul soartei*, făcu propunerea ca prietenii și colegii adunați la acea masă, să se întâlnească din cinci în cinci ani într'un loc pe care îl vor stabili dinainte. „Juraram cu toții că ne vom ține de cuvânt și hotărîm ca întâia noastră întâlnire să urmeze în București în ziua de 15 August 1878“. Și oameni de condiție cum erau, își respectă angajamentul luat, pornind din Bucovina spre capitala României neatârnat, T. V. Ștefanelli și Vasile Morariu.

„Întâiul nostru gând a fost să-l căutăm pe Eminescu, despre care știam că este redactor la ziarul *Timpul*. Pe drum ne întâlnirăm cu A. Chibici-Revneanul, unul dintre cei *jurați* care sosise chiar atunci de pe câmpul de luptă din Bulgaria, spre a se întâlni cu noi. Ne duserăm la hotelul Dacia unde se afla atunci redacțiunea *Timpului*. În sala întâia aflăram pe un domn, (Caragiale) călare pe un fel de cal de lemn care-i ținea locul de scaun : el scria la o masă înaltă și ne spuse că Eminescu se află în sala de alături. Întrăram în sala a doua și-l aflăram pe Eminescu scriind la o masă lungă, plină cu jurnale. Era numai în cămașă și pantaloni ; iar înaintea sa era un talger cu fructe din care mânca scriind un articol pentru *Timpul*. Bucuria sa a fost mare când ne-a văzut, căci nu ne întâlnisem de când cu serbarea din Cernăuți 1875. — Ce mai faci puștule, îl întreba ? —

— Mizerie băieți, vecinică mizerie, am ajuns jurnalist, adică calic... iată — și făcând un gest cu mâna, — ne arată zâmbind talgerul cu fructe de pe masă“¹⁾.

Cât timp au petrecut „jurații“ la București, Eminescu a fost nedespărțit de ei și, mărturia lui Ștefanelli ne convinge ușor că numai grație prieteniei sincere și intime ce-i lega de marele gânditor, l-a făcut pe el să exclame : „Măi băieți, — zise el într'o zi — așa de voios n'am fost decât în Viena când petreceam cu voi“²⁾. Scopul „juraților“ a fost din nefericire împlinit numai în parte, căci

¹⁾ T. V. Ștefanelli, op. cit. p. 158.

²⁾ Ștefanelli, p. 158.

din nouă câți făgăduiseră a se înfățișa, au sosit abia trei: A. Chibici-Revneanu, Vasile Morariu și T. V. Ștefanelli, cărora li s'a asociat Eminescu și Slavici. Totuși, chiar așa incomplet cum era grupul, prilejul a fost bine-venit și tovarășii de bucurii și dureri de altădată, au re trăit clipe emoționante și l-au făcut pe Eminescu să mai uite din cele griji lumești și jurnalicești... Și iarăși Ștefanelli e cel ce ne descrie petrecerea amicilor: „Și'n adevăr aceste zile erau pline de viață, pline de momente fericite în care, lepădând toată grija cea lumească, precum zicea Eminescu, trăiam în amintirile vesele ale vieții noastre de student și ne reamintiam toate pozele ce le făcusem odată, nevoia în care trăisem, cum adeseori serile nu aveam ce mânca și cum ne-a plătit Eminescu într'o seară masa, vânzând fără știrea mea, o pereche de pantaloni ai mei“¹⁾.

Cu ocazia aceasta, își vor fi adus aminte și de onomastica lui Ion Luța, la care, spre sfârșit, s'a sculat și oratorul destinat de mai înainte, Eminescu,... care „netezându-și coama cea lungă și mustața sa pe jumătate mușcată, ridică un toast drastic în sănătatea lui Luța, improvază o poezie comică și, sfârșind cu cuvintele :

Băieți, azi e sărbătoare,
Să ne veseșim ;
Pe Ion la masă mare
Să-l hiritisim !

l-a făcut pe sărbătorit să petreacă toată noaptea cu camarazii săi... „În cântece, declamațiuni, toaste și joc am dus-o până dimineața și Eminescu a rămas până la sfârșit cu noi și era și el minunat de bine dispus. A cântat cu noi, a declamat și când colegul Chibici-Revneanu, căruia îi ziceam pasere turcească, ne-a ridicat la un arcan și la alt joc numit canon, a jucat și Eminescu cu noi și plin de voie bună a părăsit apoi cu noi localul“²⁾.

Așa au petrecut ei cele câteva zile menite anume pentru acest scop, ca apoi iarăși să se împrăștie ca păturnichele în toate direcțiile. Vasile Morariu și Ștefanelli au plecat din București spre Giurgiu, vizitând cu acest prilej și portul dela Dunăre. Eminescu... „ne-a petrecut până la gară, iar el a rămas cu Chibici-Revneanu și cu Slavici în București“.

¹⁾ Ștefanelli, op. cit. p. 158.

²⁾ Ștefanelli ibidem p. 139.

Întors de pe front, eroul Chibici=Revneanul rămăsese probabil fără post, căci acum e în căutarea unui serviciu, pe care-l și găsește la „drumul de fier“, devenind împiecat al proaspăt=înființatelor C. F. R.

Câțiva ani în urmă, la 1882, ce-l ce a luptat pentru libertatea patriei sale de sub jugul turcesc, nu putea să se mulțumească cu o stare de continuu provizorat, ci, printr'o petiție adresată Senatului, cere împământenirea. Iată și decretul, publicat în Monitorul Oficial din 13/25 Aprilie 1882.

„D=1 Th. Rossetti, raportor, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor Senatori,

Proiectul de lege prin care se acordă d=1ui Chibici Alexandru Revneanu calitatea de cetățean român, în virtutea art. 9 din Constituțiune, adus în deliberarea Senatului cu Mesagiul Regal Nr. 401 și votat de onor. Adunare a Deputaților, în ședința din 6 Februarie 1882, secțiunile D=V. luându-l în cercetare toate l=a(u) admis în unanimitate, numind delegați: Secțiunea I, pe d=1 Teodor Rosetti, sect. II. pe d=1 Dr. Fotino, sect. III. pe d=1 general Angelescu, sect. IV. pe d=1 C. Vârlan, și sect. V. pe d=1 general Cernat A., cari întrunindu=se în ziua de 19 Martie trecut, în număr de cinci, a luat din nou în cercetare suszisul proiect de lege, și

Având în vedere actele din dosar, a constatat că : Dnu (sic) Chibici Alexandru Revneanu este născut în comuna Revna, din Bucovina, și botezat în religiunea ortodoxă ;

Că a emigrat dela protecțiunea Austro=Ungară ;

Că a fost revizor școlar în jud. Fălciu, și în timpul resbelului 1877—78, a servit ca voluntar în regimentul II. de Roșiori ;

Că actualmente se află ca împiecat al căilor ferate române.

Pentru aceste considerente, comitetul delegaților a admis în unanimitate suszisul proiect de lege și vine prin scrisul, numit raportor, a vă ruga să bine=voiți a=1 vota și D=V.

Raportor, Th. Rosetti

Lege

Art. unic. — În virtutea art. 9 din Constituțiune, se recunoaște d=1ui Chibici Alexandru Revneanu, calitatea de cetățean român.

Această lege s'a votat de Adunarea deputaților, în șed. din 6 Februarie 1882, și s'a adoptat cu majoritate de 54 voturi, contra 3, fiind și 6 abțineri.

(L. S. A. D.) Președinte, D. Brătianu,
Secretar, I. P. Roșianu,

Discuțiunea fiind deschisă și neluând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în considerare și se primește.

Se citește articolul unic care se primește fără discuțiune. — Se pune la vot prin bile proiectul în total.

D-1 Președinte Rezultatul votului :

Votați	25
Bile albe	23
Bile negre	2

Senatul a încuviințat împământenirea d-ului *Kibici*.

Lui Chibici, care era funcționar la C. F. R. în București, i-a fost dată ocazia să întreție legăturile de prietenie cu Eminescu și de aci înainte, ba poate chiar și mai strânse. Când în vara lui 1883, prin Iulie, Eminescu a fost lovit de grozava boală, după îngrijirile date în țară, însă nesatisfăcătoare, primul care s'a oferit să-i fie însoțitorul în dureros de trista călătorie spre Viena, a fost același Chibici, pe care poetul prieten îl cântase și'n versurile sale, amintiri, poate, de pe la cursurile cutărui venerabil moșneguț profesor de istorie antică, frecventate împreună, pe când erau tineri, veseli și fericiți și nu bănuiau că'n viață vin și brume... :

„Însă tu cu strășnicie
Ascultai de regii libici
Unde sunt acele vremuri
Te'ntreab' amicul Chibici“¹⁾.

Când mulți dintre amici l-au părăsit, când d-na Slavici îi scria în dimineața zilei de 28 Iulie 1883 lui T. Maiorescu : „D-1 Eminescu a înebunit. Vă rog faceți ceva să mă scap de el, că e foarte rău²⁾“, când mult cântata și divinizata Veronica Micle a primit, zice-se, cu „indeferență“ vestea înebunirii poetului, atunci, adevăratul prieten, care dăduse dovezi despre stărnici și tăria caracterului său și înainte vreme, modestul „împiegat“ de cale ferată, înțelegător însă al suflului prietenului său, i-a fost călăuză în sinistrul pohod înspre capitala Austriei. După 12 ani de absență din orașul în care petrecuse cu adevărat fericele vremi, i-a fost dat să-l vadă din nou ; dar cum și unde ! Nu la Alma Mater Rudolfină, ci „în Sanatorul din Ober-Döbling de lângă Viena, unde în dimineața zilei de 22 Aug. 1850 se stingea unul dintre cei mai mari poeți ai lumii, Lenau“, în sanatoriu care „după 33 ani avea să primească, la 2 Noemvrie 1883, pe Lenau al nostru, cu nervii zdruncinați și frânele rațiunii rupte. Însoțitorul său, bucovineanul A. Chibici-Revneanu, fost coleg de liceu

¹⁾ G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, pag. 179.

²⁾ G. Călinescu : *Viața lui Mihai Eminescu*, p. 409.

și de Universitate la Viena, intrând pe porțile spitalului va fi fost poate obsedat de finalul presimțitor din satira a IV-a a nefericitului său prieten :

Unde=s șirurile clare din viață=mi să le spun ?
Ah ! organele=s sfărmate și măestrul e nebun !",

zice Hurmuzachele literaturii noastre, d=I I. E. Torouțiu, în ale sale „*Studii și Documente literare*“, vol. IV, pag. XLIV.

Ajuns în gara dela Viena, pe când cobora din tren, amintin=du=și poate de serbarea dela Putna, a strigat : România liberată, România liberată !

Pe măsură ce înaintau spre oraș, Eminescu și însoțitorii săi, Chibici și Dr. C. Popasu, îi reveniau amintirile finereții fericite și gândul său se îndrepta poate la chipul suavei Baudius, sau a frumoasei blondine din înalta societate vieneză pe care a apărât=o el, Ștefanelli și Vasilică Morariu când se întorceau odată noaptea târziu din oraș, sau, cine știe, se gândia poate chiar la Veronica Micle, pe care doar tot aci o cunoscuse cu ani înainte. „Deaceea în tot timpul mersului dela gară la sanatoriu, Chibici a avut de luptat cu poetul, căci el trimitea sărutări tuturor femeilor de pe drum, voind să sară din cupeu“, cetim la Gh. Călinescu în *Viața lui Mihai Eminescu*, p. 411.

Grație îngrijirilor medicale, Eminescu, care până prin Ianuarie 1884 nu știa ce se întâmplase cu dânsul, începu încetul cu încetul să=și dea seama de adevărata sa stare și deaceea deveni tăcut, închis, gânditor. Îl rodia și gândul că nu știa cine=i plătește pensiunea și apoi și gândul la viitorul său pe care=l vedea în culorile cele mai negre.

Când s'a simțit cu mintea limpezită, adresează din sanator la 12/24 Ianuarie 1884 acelui=și prieten Chibici o scrisoare în care se plânge de cumplita boală și de tratament, care, după el, pare a „consta în mâncare pufină și proastă, și în recluziune ; — încolo n'am observat nimic în maniera de mă trata“. Și continuând, scrie :

„Sufăr cumplit, iubite Chibici, de lovitura morală pe care mi=a dat=o boala, o lovitură ireparabilă care va avea influență rea asupra întregului rest al vieții ce voi mai avea=0 de trăit. Asemenea nu știu nimic asupra poziției pe care mi=ați creat=0 în acest institut. Cine plătește pentru mine aci și cine are grijă de mine ? D=I Maiorescu a trecut pe aci într'o zi, dar a stat mai puțin de un minut și nu mi=a spus nimic în ce mă privește, încât, deși mi=am venit în fire de mai bine de două săptăm=

tămâni, nu știu absolut nimic asupra sorții care mă așetaptă, căci sper că nu voi fi condamnat a petrece aci ani întregi fără necesitate. Doctorii mi-au spus că trebuie să-ți scriu ție în privirea aceasta. Mi-aduc în adevăr aminte că am venit cu tine în tren, dar încolo nu mai știu nimic decât că am stat închis și am suferit nu numai de halucinațiuni, ci și mai mult încă de foame.

Fii bun, iubite Chibici, și răspunde-mi cum stau lucrurile cu mine. Doctorii de aici îmi vorbesc de d-l Maiorescu și de tine. Eu știu despre tine că tu n'ai mijloace pentru a îngriji de mine în starea în care sunt. Îmi sunt dar necunoscute măsurile pe care d-l Maiorescu va fi binevoit să le ia în privire-mi și văd pe de altă parte că doctorii dela institut nu știu deasemeni nimic, ci se mărginesc a-mi cita numai mele d-sale și al tău, ceea ce — în izolarea în care mă aflu — nu e de natură a mă satisface. Și, în adevăr, *nu-ți poți inchipui starea în care un om se află într'un institut de alienați, după ce și-a venit în fire*. Neavând nimic de lucru, închis alături c'un alt individ, hrănit rău precum se obicinuește la spitale și lăsat în prada celor mai omorătoare griji (!) în privința viitorului, mi-e frică chiar de a-mi plânge soarta, căci și aceasta arfi interpretat ca un semn de nebunie. Astfel, fără speranță și plin de amare îndoieli, îți scriu, iubite Chibici, și te rog să-mi lămurești poziția în care mă aflu. *Eu aș vrea să scap cât se poate de curând și să mă întorc în țară, să mă satur de mămăliga strămoșească, căci aici, de când mă aflu, n'am avut nici odată fericirea de a mânca măcar până la sațiu. Foamea și demoralizarea, iată cele două stări continue în cari petrece*

nenorocitul tău amic

M. Eminescu ¹⁾“.

Deși Eminescu se mistuia de dorul de țară, amicii grijului dela Junimea s'au gândit totuși că timpul întoarcerii în patrie încă nu e sosit, ci, dimpotrivă, pentru a îndepărta și ultima spuză de ceață cu privire la sănătatea sa, hotărîră a-l trimite pentru scurtă vreme și pe pământul acelei țări ce are cerul vecinic senin, în frumoasa Italie. Și planul deveni realitate. În ziua de 26 Februarie 1884, Eminescu, însoțit de nedespărțitul Chibici, ia drumul Ausoniei poetice, vizitând întâi Veneția. Dar ce nepăsător, ce rece și stins era față de locurile pe cari le cântase altădată, fără a le fi văzut :

S'a stins viața falnicei Veneții

N'auzi cântări, nu vezi lumini de baluri —

Așa i-o fi părut acum „Regina Mărilor“, și deaceea a cerut stăruitor să plece chiar a doua zi spre Florența. Dar și aci, nostalgia după țara sa, atât de intens iubită, și dragostea aprinsă pentru o engle-

¹⁾ I. E. Torouțiu, *Studii și Documente literare*, vol. IV, p. 157, Scrisoarea Nr. LII.

zoaică pe care o cunoscuse în călătorie și o căuta acum, dar fără sorți de a o afla, l-a făcut să dorească a se întoarce pe jos în țară! Aflând dela Chibici că România e situată drept la răsărit, el rătăci o zi întreagă, iar întorcându-se noaptea fârziu se scuză față de însoțitorul său cu aceste atât de caracteristice cuvinte: „Nu mi-ai spus tu — că de aici țara noastră se lasă drept la răsărit? Am mers și eu spre răsărit“.

Spre a dovedi, cât de abătut și de nenorocit se simția, cităm dintr'o scrisoare a lui Chibici către Titu Maiorescu (datată 14/26 Martie 1884): ... „el privește însă călătoria în Italia *ca cea mai nenorocită idee și mă dușmănește că l-am adus aici*“. Înțelegem acum ce „viaggio di piacere în Italia“ — al d-lui Ortiz¹⁾ — fu acesta!

Trei zile în urma scrisorii trimise lui Maiorescu, prietenii părăsesc Italia. Eminescu era hotărât să petreacă tot timpul la București, își schimbă curând deciziunea și plecă spre Ieșul lui Creangă.

Dar acum Eminescu nu mai era acel de altă dată, ci fără vlagă și sub raport intelectual poate chiar ... neom. El însuși se credea „ein aufgebener Mensch“ (om pierdut, fără scăpare). De aci, din noua reședință Iași, îi scrie lui Chibici la București, care era acum șef de birou special la Contenciosul C. F. R., și'n urma unei severe autoexaminări, îi face confesiuni ca de pildă aceste:

Sănătatea mea scârje într'una ca o moară de mult stricată, ba poate ireparabilă. Săptămâna aceasta am avut friguri și dureri de cap, cât despre picioare — ele sânt într'o stare așa de plâns, precum erau la București. O tristă iarnă mă așteaptă și o tristă viață²⁾“.

Într'o scrisoare adresată lui Ioan Slavici, și datată 30 Aprilie 1886, Chibici îi scrie lui Slavici:

„Eminache a fost de Paști la București, dar nu-i merge prea bine cu sănătatea; l-a apucat un fel de nepăsare, de cheltuiește fără nici o mustrare de cuget banii ce i se încredințează ca garanție pentru cărțile împrumutate dela bibliotecă, și când îi poftit de cineva la masă, se descaltă ca și când ar fi la dânsul acasă; cu un cuvânt îi merge rău³⁾“.

Și'n adevăr rău i-a mers, până în cele din urmă... În drum spre lăcașul de odihnă neîntreruptă, printre puținii studenți și prie-

¹⁾ Cf. Buletinul „Mihai Eminescu“ 1935, pag. 30.

²⁾ I. E. Torouțiu, *op. cit.*, IV, pag. 160.

³⁾ I. E. Torouțiu, *Studii și Documente literare*, vol. III, p. 137.

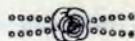
teni, a fost, firește Azorul credincios, care a vărsat poate cea mai sinceră și mai dureroasă lacrimă din câte s'au vărsat atunci pe mormântul lui Eminescu.

La 1917, 28 de ani mai târziu deci, acelaș cimitir Belu primia în imediată vecinătate la 5 Aprilie (Duminica Floriilor) și resturile pământești ale lui Alexandru Chibici-Revneanu.

Cel ce luptase pentru independența României se astruca acum în pământul cotropit de dușmani...

Constantin Nastasi

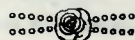
Postscript. — Multe din informațiunile inedite cuprinse în acest eseu le dețin dela d-*l* Vladimir Mironescu, arhitect și pictor academic, Iași, — căruia îi aduc și aici cuvenitele mulțumiri. C. N.

Ceilalți onor. abonați ai noștri...

— căroră le repetăm rugămintea din pag. 32: D-*șoara* Constanța Crăciunescu, Cluj (abonată de d-*l* prof. D. Goga, Cluj), pe 1932 și 1933: 190 lei; apoi Romanisches Seminar der Friedrich-Wilhelm Universität, Berlin, p. 1933—1935: 150 lei; și dd. Ilarion Bereznitchi, prof. Suceava p. 1933—35: 150 lei; Dr. Al. Bocănețu prof. Cernăuți, p. 1933—1935: 150 lei; Nicu Caba, farmacist Suceava p. 1933—1935: 150 lei; Traian Cantemir, prof. Hotin, p. 1933—1935: 150 lei; I. Dan, prof. Rădăuți, p. 1933: 40 lei; D-*na* Virginia Dimitriu Cernăuți, p. 1933: 40 lei; Colonel C. Georgescu, Cernăuți, p. 1933—1935: 150 lei; Mihai Ilica, prof. Chișinău, p. 1933—1935: 150 lei; Gavril Ionescu, prof. Suceava, p. 1933—1935: 150 lei; Gh. T. Kirileanu, Piatra-Neamț, p. 1932—1935: 300 lei; Dr. Dim. Marmeliuc, prof. univ. etc. Cernăuți, p. 1932—1935: 300 lei; Mircea Ott prof., p. 1931 și 1932: 300 lei; Cezar Papacostea, prof. univ. Iași, p. 1932—1935: 300 lei; Șt. Pavelescu, prof. Suceava, p. 1933—1935: 150 lei; N. N. Răutu, prof. Botoșani, p. 1933—1935: 150 lei; Ion Rizescu, Constanța, p. 1933—1935: 150 lei; Gh. Socoliuc, prof. Suceava, p. 1930—1932: 450 lei; Dr. Domițian Spănu, prof. univ. Cernăuți, p. 1933—1935: 150 lei; Dr. Nicu Tcaciuc-Albu, prof. Cernăuți, p. 1933—1935: 150 lei; Laurentie Tomoiagă, dir. Școal. norm. de învățători Cernăuți, p. 1931—1935: 300 lei; — și Biblioteca Centrală, Suceava, p. 1933—1935: 150 lei

Administrația buletinului „Mihai Eminescu”

Multe și mărunte . . .

D. Scurei. — În „*Buletinul Mihai Eminescu*“ IV 1933 p. 31, d. Leca Morariu, comentând din „*Neamul Românesc pentru popor*“ an. XX 1932 p. 314—316, unele amintiri scrise de d. G. Șcraba despre Eminescu, în care se zice, între altele, că în 1887 „la Școala normală de institutori din București, am avut prilejul să fiu chemat înaintea lui Eminescu, ca admirator al lui, de către *directorul școlii, Dimitrie Scurei*, bun prieten al lui de pe băncile școlii din Cernăuți, și la care lua masa uneori prietenește“ — pune nota: „De sigur: *Scurei*. Cine-o fi?“

În șirele ce urmează, comunic știrile ce posed despre Dimitrie Scurei (niciodată¹⁾ familia sa n'a pronunțat altfel), întru cât am cunoscut de aproape pe fratele său, *Ioan Scurei* dela Dorohoi († 1921).

Sunt originari din cartierul „Caliceanca“, din Cernăuți, fii ai unui *Vasile Scurei*²⁾. Vasile a avut 4 copii: O fată, apoi *Dumitru*, Ioan și Ștefan. Despre Ștefan știu c'a murit într'un accident, căzând în Prut pe gheață. N'a lăsat urmași. Ioan a trăit la Dorohoi până'n 1921 și a lăsat 5 copii: Emilia, Petru (are 4 copii), Gheorghe (are 4 copii și trăiește în Dorohoi, maestru lemnar foarte iscusit și de-o rară inteligență), Elena și Maria. L-am cunoscut prea bine pe Ioan Scurei, căci era în parohia mea. Om foarte original. Toate meșteșugurile le cunoștea: dela zidărie până la fabricarea celor mai fine viori. În modestu-i traiu, era un filosof. Poliglot și poet. Dela dânsul am putut afla câte ceva despre ilustrul său frate, *Dumitru Scurei*, de care se ocupă notița întrebătoare a d-lui Leca Morariu: Acela era colegul de școală al lui M. Eminescu, dela Cernăuți și bunul amic al poetului, din copilărie. A fost trimis de statul român la studii în străinătate. Născut în 1846, D. Scurei era cu vreo 4 ani mai mare decât M. Eminescu, de care se afla *nedespărțit amic*. Rămânând în vechiul Regat, D. Scurei a ajuns inspector școlar, senator și director al școlii normale de băieți din *Câmpulung-Muscel*. Ca an al venirii în țară, se dă 1866. Ar fi fost și institutor în Bucovina, câtva timp, înainte de această dată. A murit în 1929, nelăsând urmași.

¹⁾ Familia de baștină (dela Cernăuți) își zice până astăzi *Scurei*, nu *Scurei*! Un *Scurei* (?) amintit de Fr. Damé v. I. E. Toroușiu, *Studii și documente literare* III 108. — Nota redacției.

²⁾ Acesta poate venise din Transilvania. Cfr. Dicț. encicl. de Adamescu-Candrea, ediția 1931, care-l crede pe D. Scurei originar „din Transilvania“.

Există la Câmpulung-Muscel un bust al lui. Fără îndoială, la zisa școală se vor fi păstrând multe știri despre viața și activitatea lui D. Scurei bucovineanul. A fost un om de seamă. Deasemenea sunt convins că între hârtiile rămase de pe urma lui, — și care eu precizez că n'au revenit nici una familiei dela Dorohoi — se vor fi aflând prețioase corespondențe cu Eminescu. Știre prețioasă este și cea care rezultă din amintirea lui Șcraba că prin 1887 D. Scurei era directorul școlii normale de institutori din București.

Econ. D. Furtună

* * *

Amicul Filimon Ilie. — *Amicului F. I. de Eminescu ... F. I. se poate lămuri ; de sigur el este.*

Dr. I. M(eșotă), scriind o dare de seamă despre adunarea din Hațeg a „Astrei“ (1864 ; în *Gazeta Transilvaniei*, p. 244) spune că un „studinte din Blaj“, Filimonu Ilea, a cerut „Astrei“ un premiu, ca răsplată pentru progresul în stenografie. El transcrisese (stenografic) toată *Istoria Românilor de A. Tr. Laurian!*

La propunerea lui Z. Boiu petiția se transmise comitetului „Astrei“, să decidă.

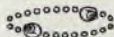
În 6 Sept. st. n. chestia s'a discutat în comitet. Filimon Ilie, „student gimnasial în Blasiu“, a primit 50 fl., pentru a se putea desăvârși în arta stenografică. (*G. Tr.*, p. 289).

Gh. Bogdan-Duică

* * *

Eminescu și ... actuala versificație românească ! — Un bine-venit avertisment, venit din partea d-lui Ramiro Ortiz cu privire la Eminescu, il „più grande poeta rumeno ; dal quale le artificiose e iridescenti nebbie del simbolismo francese hanno allontanato i giovani poeti, prima che avessero il tempo di far tesoro della gran lezione d'arte che la sua opera poetica racchiude“ (cf. *M. Eminescu, Poesie, Prima versione italiana ... Firenze 1927, pag. X, Nota 3*).

L. M.

TIPARUL »GLASUL BUCOVINEI«
CERNĂUȚI